

INVISIBLES

L'estat del racisme
a Catalunya

366 dies del SAiD

A.

B.

www.sosracisme.cat
@SOSRacis
@SOSRacismeCatalunya
@sosracisme_cat

Reina Elisenda 25
08002 Barcelona.

Primera edició: març 2025
InVisibles. L'estat del racisme a Catalunya, Informe 2024.

Autoria

SOS Racisme Catalunya

Coordinació Edició

Jennifer Molina Martínez

Disseny i maquetació

Helena Carazo

Il·lustracions

Patricia Bolinches

Difusió i comunicació

Dalia del Río

Coordinació, edició, anàlisi de dades i redacció de

"366 días de racismo: Memoria 2024 del Servicio de Atención y Denuncia para víctimas de racismo de SOS Racisme Catalunya"

Paula Rossi – Servei d'Atención i Denúncia de SOS Racisme Catalunya (SAiD)

Atenció, representació i acompanyament a les persones des del SAiD – treball de camp

Úrsula Ruiz Cabello, Laura Manuela Rodríguez, Bruno Maestro Alegre, Paula Rossi

Articles

Editorial

Equip de Coordinació Política de SOS Racisme Catalunya

Racisme i salut mental: del trauma estructural a la transformació comunitària

Paula Rossi per Psicomigra, Acompanyament Terapèutic i Intervenció Comunitària

Capitalisme racial i tecnologies de vigilància. El nou rostre del control policial.

Ainoha Nadia Douhabi i Aliou Diallo

¿Existiria el meu antiracisme si avui tanquessin les xarxes socials?

Moha Gerehou

L'estat del racisme a Catalunya

366 dies del SAiD

A.

p. 3

Editorial.

01. / *p. 5*

Capitalisme racial i tecnologies de vigilància. El nou rostre del control policial.

02. / *p. 13*

Racisme i salut mental: del trauma estructural a la transformació comunitària.

03. / *p. 23*

Existiria el meu antiracisme si avui tanquessin les xarxes socials?

B.

01. / *p. 31*

Atencions totals de 2024.

02. / *p. 39*

Situacions de racisme identificades i registrades el 2024.

03. / *p. 51*

Casos de racisme assumits el 2024.

04. / *p. 61*

Relats reals 2024.

Editorial

— *Equip de Coordinació de SOS Racisme Catalunya*

Aquesta és la setzena edició de l'informe "Invisibles. L'estat del racisme a Catalunya", l'objectiu del qual és visibilitzar el racisme a Catalunya a través del traspàs del treball anual del Servei d'Atenció i Denúncia de l'entitat. Aquest document s'erigeix en una denúncia pública de les agressions, discriminacions i violències racistes, a més de ser una font d'informació i sensibilització per a la ciutadania i les institucions públiques.

L'any 2024 ha estat marcat per problemàtiques socials noves i velles, i per una situació d'incertesa sobre la continuació de l'entitat. D'una banda, enguany ha continuat proliferant la consolidació de l'extrema dreta racista i xenòfoba a Europa i a Catalunya, cosa que ha provocat que les ciutadanes migrants i/o racialitzades hagin vist els seus drets vulnerats i la seva integritat global en risc. Recordem que el racisme menyscaba dignitats, arrabassa vides i oportunitats; deshumanitza i condemna a l'exclusió.

En aquest marc, la legislació europea entorn de la migració i la protecció internacional s'ha endurit, el Mediterrani continua sent un cementiri i l'Europa fortaleza continua més hostil i infranquejable que l'any anterior.

Catalunya, on hi ha municipis en què l'extrema dreta està governant o bé es troba en una posició forta en l'oposició, no ha estat aliena a aquesta realitat. Això

ha disparat el discurs d'odi i ha reforçat el racisme institucional, que amb les seves pràctiques vulnera drets fonamentals, com sanitat, educació i habitatge. A més d'enfortir un estat securitari i violent contra els cossos racialitzats i dels marges. Lamentablement, aquestes realitats no deriven únicament de la presència de governs d'extrema dreta. En el municipi de Barcelona fa mesos que veiem un augment de la vulneració sistemàtica i de retallades de drets, reforçat pel dispositiu Pla Endreça, el qual suposa l'enduriment de la regulació de l'ús de l'espai públic, a través de diverses accions que impacten desproporcionadament en venedors ambulants, persones en situació de carrer, persones en situació administrativa irregular, i no sols en elles.

D'altra banda, la precarietat en què es troba el tercer sector i la manca de suport de les administracions públiques en la lluita antiracista, han fet que SOS Racisme visqui una situació econòmica complicada en què fins i tot s'ha contemplat la seva desaparició. Gràcies al compromís de les treballadores de l'entitat i al suport d'altres col·lectives i ciutadanes, s'ha pogut establir la situació relativament, però no sense impactes en l'atenció i l'activitat de l'entitat, així com en les treballadores.

Malgrat aquesta situació, volem destacar que enguany s'ha consolidat una nova línia de treball a partir de la recerca: el ra-

cisme judicial. La línia formativa continua sent una de les principals eines de transformació social i política de l'entitat. De la mateixa manera que el departament de comunicació.

Quant a les denúncies rebudes, destaquem la tipologia d'agressions i discriminacions entre particulars, que a més de créixer notablement, també registra un percentatge més gran d'infradenúncia. És inevitable relacionar aquests fets amb el context d'augment dels discursos d'odi que legitimen el racisme, la seva impunitat, i la falta d'una posició ferma en contra seva per part de les administracions.

Mentrestant, la discriminació en l'accés i gaudi de drets socials – especialment salut i educació – i la violència policial racista continuen sent problemàtiques especialment greus, amb nivells alts d'infradenúncia i una invisibilització preocupant.

Per a aquest any 2025 ens esperen nous reptes, com la lluita contra l'ús de les pistoles Tàser per la Guàrdia Urbana de Barcelona, l'aprofundiment del treball en salut mental de les persones racialitzades o la publicació del reglament que desenvolupi la Llei 19/2020 d'igualtat de tracte i no discriminació, així com la promulgació de la Llei catalana contra el racisme i la xenofòbia. Per tot això, mantenim el nostre compromís per un antiracisme polític i sistèmic que impacti positivament en totes les que habitem aquest territori.

Capitalisme racial i tecnologies de vigilància

01.

El nou rostre del control policial

— *Ainhoa Nadia Douhaibi i Aliou Diallo*

Aquest article recull i amplia lleugerament les reflexions teòricopolítiques i les conclusions del procés de recerca dut a terme sota el nom de *Black Data Excavators* – Barcelona. El projecte s'ha centrat a examinar l'ús de tecnologies per part de les forces policials a Catalunya per a labors de vigilància, així com a comprendre la percepció de les persones més impactades per aquestes pràctiques i promoure el coneixement comunitari sobre el rol d'aquestes tecnologies en la vigilància policial.

En els últims anys, el tema central sobre el qual ha pivotat el racisme policial a Catalunya han estat les identifications per perfil racial. Si bé aquest camp de denúncia ha obert camí a tenir diferents tipus de converses polítiques sobre el racisme, sobre la policia, sobre la criminalització racial o sobre l'Estat i el dret, entre altres, ens trobem en un moment de canvi en què el format de les grans batudes dels anys 2000 va a poc a poc disminuint. Encara que no hagin desaparegut per complet i continuen existint zones, barris i llocs clau amb més presència policial, s'hi poden observar formes complementàries de vigilància que fa una o dues dècades escassament existien.

L'augment creixent de la ingerència de velles tecnologies digitals i intel·ligència artificial que abans associàvem a l'activitat militar, fa estona que ha arribat a les urbs amb la promesa de servir com a eina *eficaç i eficient* als cossos de seguretat convocats a mantenir l'ordre públic. Ens trobem, per tant, en un moment crucial en què les formes, les funcions i les eines policials es transformen a mesura que van apareixent també nous espais de conflicte i violència estructural en el món que habitem. Això planteja, inevitablement, reptes diferents a l'hora d'organitzar-nos políticament per tal de desmantellar les noves infraestructures de violència i vigilància policial que enfrontem.

Oficialment, les teories "crítiques" situen el naixement oficial dels cossos policials al voltant dels segles XVIII-XIX juntament amb el naixement dels estats nació. No obstant això, la realitat és que ja hi havia esments a la policia com a òrgan que havia d'assegurar l'ordre colonial d'explotació en els segles anteriors (Jiménez 2024; Neocleus 2021). Per això, és necessari que l'explicació sobre què és i què fa la policia s'inscrigui en una crítica frontal a l'ordre geopolític erigit sobre el règim de fronteres (neo)colonial, imperialista i sociopolític (capitalista, racista, patriarcal i capacitista) actual. Així, exposem la policia com a òrgan de poder que s'ha instituït amb

el poder discrecional del monopoli legítim de la violència i la impunitat, per al manteniment dels interessos del capitalisme racial.

Des de fa ja unes dècades, la degradació de les economies locals més rurals o marítimes del sud global mitjançant la imposició d'ajustos estructurals o la desposseïció dels recursos naturals; l'expansió de les guerres permanents o la violència de la repressió política, constitueixen algunes de les principals causes de la migració postcolonial. En aquest sentit, el capitalisme neoliberal produeix cada vegada més població excedent (Gilmore 2024; Thompson 2024), fruit dels desplaçaments forçats¹ a causa de la devastació dels medis naturals i resultat de les dinàmiques neocolonials del tecnocapitalisme i l'imperialisme fòssil.

En la fase històrica del capitalisme colonial i la industrialització, els marcs jurídics que van servir com a tecnologia policial de govern de les poblacions van ser les lleis de govern de les colònies com ara Llei d'Índies, els Còdis negres i les Llei contra la vagància. El seu objectiu era incorporar les poblacions a l'explotació. En aquest moment, en canvi, l'augment de les poblacions excedentàries ha provocat un progressiu gir en les funcions policials des dels segles passats. Si abans la funció principal dels cossos policials era disciplinar les classes treballadores per a la seva efectiva explotació, ara el que es necessita és controlar, contenir o expulsar – si no, eliminar – la població que no pot ser absorbida pels mercats laborals en crisi profunda.

Així, en tant que ja no existeixen aquests corpus jurídics propis d'un altre temps, són les lleis migratòries, les lleis de seguretat ciutadana i les legislacions antiterroristes, les que constitueixen les tecnologies de govern policial principals sobre les quals ens interessa parar esment (Neocleus 2021). En resum, avui dia, la policia s'erigeix juntament amb les fronteres com a mètode principal per controlar les persones que es

¹ Segons l'activista i escriptora Harsha Walia, el nombre total d'immigrants en la data de la publicació de *Frontera y Ley* havia "aconseguit la xifra de 272 milions, un 3,5% de la població mundial, dels quals 70,8 milions eren desplaçaments forçats" (2021: 130).

tornen excedents en aquesta conjuntura del capitalisme racial (Thompson 2024: 36).

A partir d'aquest procés d'excedentariització, característica central del capitalisme neoliberal financer i tecnològic, assistim a una expansió de les categories d'allò que els mercats, l'Estat i la policia consideren i classifiquen com a "classes perilloses". La ingerència d'instruments de mesura del risc, tecnologies digitals i la intel·ligència artificial juguen un paper fonamental en la producció d'espais i categories de risc/perill. Davant una narrativa mediàtica maniquea, institucional-liberal i cultural expansiva d'*amenaces globals*, basada en la concepció burgesa de les violències socials, es va legitimant la securització de cada vegada més espais i aspectes de la vida de les capes pobres, subproletàries, precàries, (pre)criminalitzades i racialitzades del món. La manufactura de pànics morals, juntament amb les promeses de pacificació de la indústria de la seguretat fonamentades en la innovació, la neutralitat i l'eficàcia tecnològica, promouen la falsa il·lusió que més màquines i aparells ens ajudaran a modificar els nivells d' (in)seguretat dels nostres barris.

No obstant això, els debats sobre la interrelació entre tecnologia, vigilància, policia i capitalisme racial són encara recents i marginals en els espais d'organització política i també entre les persones sobre les quals es focalitzen les formes emergents de vigilància policial basades en tecnologies digitals. Mentre observem més consciència i (re)coneixement de les implicacions que té l'increment de la presència policial caracteritzada per una vigilància i control en coordenades racials, encara se sap poc sobre què significa la introducció creixent de tecnologies digitals en aquesta activitat policial.

En general, podem dir que les càmeres i el mòbil personal són els dispositius més presents en l'imaginari de les persones quan se'ls pregunta per vigilància mitjançant l'ús de la tecnologia. Les altres formes de control i vigilància més subtils, però possiblement molt més esteses, com poden ser els processos de recaptació i sistematització de quantitats ingents de da-

des sobre la nostra vida per part de diferents instàncies administratives, judicials o policials estatals i dels mercats tecnològics ocupen un lloc secundari en aquest imaginari.

Els processos de datificació, és a dir, la conversió d'aspectes infinits de la nostra vida en dades per a fins securitaris alineats amb el capitalisme de dades, estan liderant els nous i emergents models de seguretat fundats sobre la hipervigilància social i policial. El que els estudis crítics de dades i vigilància han anomenat com *dataveillance* (van Dijck 2014) es refereix a la vigilància basada en el transvasament d'una quantitat i qualitat desconeguda d'informació, sobre capes de la població que moltes vegades ja estan afectades per múltiples formes de discriminació racial. Segons els estudis crítics de dades, el processament a gran escala genera noves formacions racials de dades demostrant que "en absència d'una categoria explícitament racial, aquestes tecnologies etiquetades produeixen racialitzacions indirectament, inferint-les a partir de correlacions entre altres categories o mitjançant l'ús de *proxies* que actuen com a substituïts de categories explícitament racials" (Barocas i Selbst, 2016; Speicher, 2018 a Phan i Wark 2021:4).

Això és així fins i tot en la ubicació de sistemes de vigilància com les càmeres. La seva presència en carrers i barris travessats per la pobresa i la racialització, en els quals la desocupació i la precarietat formen part de les vides que hi viuen, com a mínim revelen que els usos i els fins no són tan neutrals com prediquen. La funció de les càmeres en els barris adinerats i les zones turístiques i comercials de consum no busquen vigilar ni protegir el mateix. El processament de les dades que poden obtenir les càmeres en un costat i l'altre acaben codificant la sospita, el perill o l'amenaça en línies racials i de classe, alhora que poden ser instrumentalitzades com a prova de càrrec per codificar "amb dades neutres" diferents zones de la ciutat de major o menor risc de reincidència de conflicte. En conseqüència, aquest conjunt de "dades brutes" provoca que els sistemes puguin reproduir bucles de retroalimentació

Misc

POLICE DEPARTMENT
CITY OF MONTGOMERY

Name

Aliases

Born

Build

Marks

Penitentiary

M.O., etc.

Latent

POLICE

discriminatòria (Richardson et al., 2019 a Jiménez i Douhaibi 2023) sobre col·lectius que ja pateixen, en el marc d'un Estat racial (Goldberg 2002), una vigilància policial ordinària la fi de la qual és el control social. En altres paraules, aquests processos de datificació contribueixen a un model d'Estat que s'erigeix mitjançant tècniques, polítiques i processos socials que recollecten dades sobre la població amb el propòsit de classificar-los i així poder justificar el control social (Byfield, 2019: 5).

Tanmateix, tot això no ha previngut que els mites sobre la seguretat basada en l'eficiència tecnològica no hagin calat profundament també en barris i zones més afectades per l'explotació, l'estigmatització o fins i tot la criminalització. Encara que la percepció de les persones racialitzades afectades per la precarietat sobre el tipus de seguretat que ofereix la policia tendeix a ser contundentment negativa a causa de les experiències acumulades, quan la presència policial es presenta mitjançant aparells tecnològics, aquesta percepció es relativitza, i fins i tot es desproblematitza la seva presència, a través de creences tecnosolucionistes. Per exemple, mentre una situació amb molta presència policial es pot interpretar com una situació que potencialment pot escalar cap a una situació violenta, un entorn amb moltes càmeres de vigilància es pot percebre com un espai més segur argumentant que en cas d'incidència, els fets es podrien verificar amb imatges. Podríem dir que el desconeixement sobre l'univers econòmic, polític i social sobre les tecnologies digitals i el seu desplegament en el marc de l'activitat policial contribueix a esquivar les intuïcions inicialment poc inclinades a l'omnipresència de la policia. L'efecte d'invisibilització de la presència clàssica de la patrulla opera en alguns casos com a element de desradicalització/despolitització de posicions comunitàries més abolicionistes. Aquest factor és important a l'hora de pensar els reptes que presenta una tendència a l'alça de l'emergència de tecnologies digitals per a la vigilància o l'activitat policial en general.

Encara que els discursos sobre la tecnologia apellen amb vehemència a la neutralitat, l'objectivitat i l'eficiència, almenys en el cas dels sistemes de vigilància digitalitzats, és evident que la irrupció del mercat de les tecnologies digitals no ha alterat el mapa de la distribució desigual dels recursos simbòlics i materials del sistema capitalista, que continua beneficiant les elits i les esferes més privilegiades de la societat. En tot cas, la infraestructura de l'economia política i material de les tecnologies digitals, començant pels recursos naturals i l'energia utilitzada per a la construcció i el funcionament dels *hardwares*, els cablejats o els centres de dades, i fins els cossos i les vides explotades sobre les quals col·lapsen reiteradament aquests sistemes, ens revela que el desenvolupament del tecnocapitalisme de la vigilància és consistent amb el capitalisme racial de sempre. Si a més incorporem a aquest debat la qüestió policial, semblaria obvi concloure que un model de seguretat construït sobre els fonaments infraestructurals que acabem de descriure no està pensat per a la protecció de les persones més febles, vulnerables i explotades de la societat; sinó més aviat tot el contrari.

Per tot això, es fa urgent la necessitat d'aprendre i construir xarxes d'organització i formació política abolicionista sobre la forma en què aquestes pràctiques de vigilància i processos de datificació massiva es relacionen i impacten directament en les nostres vides. Sobre tot, per l'impacte que tenen en les vides de les persones més afectades pels processos de desposseïció global i, alhora, perquè estan reconfigurant l'economia política del tecnocapitalisme racial actual.

Bibliografia

- Byfield, N. P. (2019). Race science and surveillance: Police as the new race scientists. *Social Identities*, 25(1), 91–106. <https://doi.org/10.1080/13504630.2017.1418599>
- van Dijck, J. (2014). Datafication, dataism and dataveillance: Big Data between scientific paradigm and ideology. *Surveillance&Society* 12(2): 197–208.
- Gilmore, R.W. (2024). *Geografía de la Abolición*. Barcelona. Editorial Virus.
- Goldberg, D. T. (2002). *The racial State*. Oxford. Blackwell Publishers.
- Jiménez, A. (2024). *Enemigos del Imperio*. Barcelona. Verso.
- Jimenez, A. & Douhaibi, A. (2023). Chapter 8. The Islamophobic consensus. Datafying Racism in Catalunya in *Money, Power and AI*. Cambridge University Press.
- Neocleous, M. (2021). *A Critical Theory of Police Power: the Fabrication of the Social Order*, Verso Books, Nueva York.
- Phan, T. i Wark, S. (2021). Racial formations as data formations. *Big Data & Society*, 8(2), 20539517211046377.
- Thompson, V. E. (2024). Surplus people of the world unite! On borders, policing, and abolition. In S. Riva, S. Campbell, B. Whitener, & K. Medien (Eds.), *Border Abolition Now* (pp. 36–53). London. Pluto Press.
- Walia, H. (2021). *Frontera y Ley. Migración global, capitalismo y el auge del nacionalismo racista*. Barcelona. Editorial Rayo Verde.

Racisme i salut mental: del trauma estructural a la transformació comunitària

02.

—Paula Rossi per *Psicomigra*, *Acompañamiento Terapéutico e Intervención Comunitaria*

“El colonialisme no sols imposa la seva dominació sobre els cossos, sinó també sobre les ments dels colonitzats.”

F. Fanon, *Els condemnats de la terra*

Introducció

Com des de fa anys denuncien les comunitats afectades, el racisme és una forma de violència estructural que travessa totes les dimensions de la vida; i els seus efectes en la salut mental i emocional, de caràcter traumàtic, són profunds i persistents.

Aquesta problemàtica, sovint invisibilitzada, no sols es relaciona amb experiències directes de discriminació, sinó també amb el fet de ser una persona susceptible de ser discriminada, deixant petjades col·lectives. És a dir, encara que siguin exercides sobre una persona en particular, les violències racistes ataquen la persona pel que és, la qual cosa representa –o es percep representant– ella i altres com ella, en un context determinat.

No obstant això, com succeeix en altres camps, la psicologia clàssica ha tendit a abordar aquests problemes des d'una perspectiva eurocèntrica individualista i ha ignorat les arrels històriques, culturals i polítiques d'aquesta manera d'opressió.

En contrast, la psicologia comunitària, descolonial i de l'alliberament ofereix un enfocament crític i transformador que reconeix el racisme no sols com un factor de risc, sinó com un sistema de poder que configura les condicions de vida i benestar de les persones racialitzades com no blanques. Per això és necessari també descolonitzar les formes en què entenem i tractem la salut mental (i general) i posar en el centre les experiències de resistència, resiliència i cura col·lectiva.

Aquest article, aleshores, pretén ser un punt de partida per pensar com el racisme impacta en la salut mental i com les eines de la psicologia comunitària poden aportar una perspectiva reparadora per incentivar alternatives d'abordatge més inclusives i justes.

Salut mental i racisme

L'exposició constant al racisme pot causar estrès crònic, depressió, ansietat, trauma, impacte en altres malalties i en l'esdevenir sa de la vida. Alguns símptomes com endormiscament, abúlia, dissociació de sentiments que ens sobrepassen, especialment en relació amb l'ésser i estar en el món com una persona racialitzada, són expressions tangibles de l'impacte en la identitat, que no sols es manifesta en forma de símptomes o problemes de salut mental, sinó també en barreres estructurals per accedir a serveis de salut adequats.

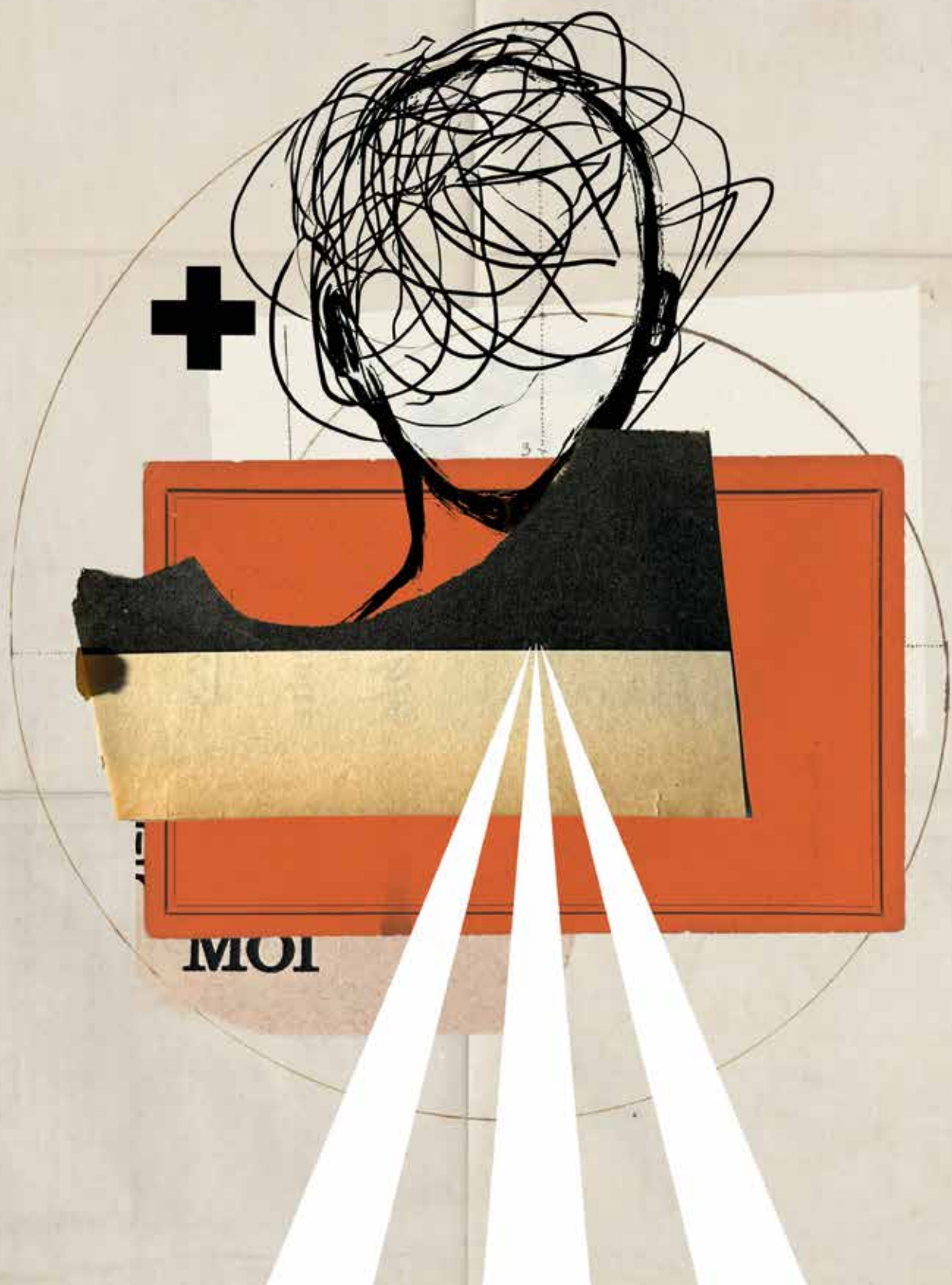
Segons l'Organització Mundial de la Salut (1948), la salut no és només absència de malaltia, sinó "un estat de benestar físic, mental i social complet". Críticament, subscrivim la seva definició de l'enfocament comunitari que diu: "ha d'expressar la diversitat de les persones de la regió" i que estableix que existeixen determinants socials de la salut com "les circumstàncies en què les persones neixen, creixen, treballen, viuen i envelleixen (...) i influeixen sobre les condicions de la vida quotidiana".

A això se suma la necessitat d'incorporar un enfocament psicosocial que integri les relacions socials i els determinants històrics i culturals de la salut, com subratlla Ignacio Martín-Baró.

Perspectiva interseccional i restaurativa

Des d'una perspectiva interseccional, els efectes del racisme no provenen únicament de la suma d'opressions, sinó d'una experiència traumàtica específica exacerbada per elles. I s'hauria de tenir en compte, tant en el disseny dels processos d'acompanyament com en les eines utilitzades.

Per això, una perspectiva antiracista, transfeminista i descolonial hauria de respectar els sabers diversos, crear espais de coconstrucció

personal i col·lectiva i evitar la revictimització ocasionada per la manca de sensibilitat cultural o racial. Requereix una actitud crítica a postures, pràctiques o ciències que creuen que existeix una sola manera de nomenar el dolor, les dificultats o les desigualtats, i un acompanyament amb competència transcultural i revisió constant. Especialment, quan els qui acompanyem no som travessades pel mateix.

La psicologia de l'alliberament també proposa acompanyaments psicosocials i terapèutics com a formes de resistència i transformació i la creació d'espais polítics i comunitaris de reparació.

Danys i reproducció de lòniques colonials

El coneixement eurocèntric ha perpetuat la patologització de les experiències de les persones racialitzades, negant mètodes d'acompanyament i sanació culturalment arrelats i justificant el racisme mitjançant biaixos científics.

Per això, i encara que Audre Lorde no es refereix específicament a disciplines com la psicologia o la psiquiatria, podem fer valer el seu argument sobre la utilització de les eines del sistema dominant, així com la seva crida a qüestionar bases epistemològiques i com poden estar alineades amb la colonialitat.

Algunes de les eines del sistema, a partir de la bibliografia i de les experiències que ens comparteixen dia a dia:

- Coneixement basat en l'(euro)blanquitud com a neutralitat.
- Negació, deslegitimació o menyspreu de mètodes de sanació o acompanyament no occidentals, acadèmics situats, o sabers arrelats culturalment.
- Patologització d'experiències vitals i maneres de ser i de fer.

- Ús de la psicologia i estudi del pensament, emocions i conducta per justificar el racisme.
- Paradigma de la salut occidental com a eina d'eugenesia.
- Sobrediagnòstic de l'expressió del malestar segons altres bases culturals.
- Pla de tractament amb base medicalitzada per suprimir símptomes sense comprensió transcultural.
- Culpabilització pel malestar i emocions negatives causades pel racisme, negant la seva font estructural.
- Imposició de la ciència psi tal com l'entén occident en cultures no occidentals.

Trauma racial

S'hereten les ferides, però també la seva resistència.

Per a Psicomigra, el trauma racial és l'expressió de les conseqüències psicològiques i emocionals de l'impacte col·lectiu i transgeneracional que sorgeix de la colonització i el racisme, però també de l'exposició crònica a experiències persistents de discriminació i exclusió per aquests motius.

Es tracta de ferides antigues, ancestrals, acumulades, que no han estat acompanyades adequadament a escala estructural i sí que s'han vist aprofundides per les mateixes estructures de silenciament, opressió i fins i tot extermini dels mecanismes per fer-hi front.

Aquest tipus d'impacte no és un problema individual, sinó una resposta explicable pel dany sistemàtic a les singularitats travessades pel racisme. No és una alteració de la psique, sinó l'expressió d'un impacte que lluny de la supressió dels seus símptomes necessita seguir el seu curs, ser acollida i validada per poder sanar.

Com cita León Sulca (2024), a això se li afegeix la traumatització vicària, mecanisme social que consisteix en la creació d'una memòria col·lectiva particular a partir de ferides ancestrals com l'esclavització o la colonització, i que perpetua el trauma.

El colonialisme, com el racisme, té efectes continuats en la subjectivitat i la salut mental de les persones (Fanon), i són transmesos de generació en generació. En combinació amb el supremacisme de la blanquitud, a més resulta revictimitzant.

humà en escenaris artificials. No obstant això, la gran majoria de nosaltres va ser i continua sent formada en universitats amb textos i teories no situades.

Per això, per a una psicologia antiracista és fonamental garantir que encara que aquestes maneres de saber-fer difereixin de les de la persona que acompanya, no es vegin afectades, menyspreades o negades. Implica reconèixer que ningú millor que la persona que ha experimentat el dany sabrà quines són les seves necessitats, i que les persones que acompanyaran el procés seran "eines" per poder cobrir-les.

Alternatives des de la psicologia antiracista

Una psicologia antiracista i descolonial segons entenem, hauria de:

- Qüestionar les fonts de coneixement científic i situar-les.
- Respectar i acompanyar els sabers i les veus de les persones violentades.
- Evitar patologitzar les experiències que comporten el trànsit migratori i la racia-lització.
- No culpabilitzar les persones que reben racisme.
- Tenir una actitud crítica davant els criteris de normalitat i patologia.
- Assenyalar el sistema i les estructures de poder que sostenen el racisme i el perpetrador de les violències.
- Comprendre els límits de la professió i la pràctica.
- Revisar-se constantment.

Fa dècades, Martín-Baró va destacar la importància d'abordar la salut en el seu context social i polític, i evitar l'estudi del comportament

Abordatge del racisme des de la salut mental: la psicologia comunitària i els factors psicosocials

"El benestar psicològic d'un poble no es pot aconseguir sense canvis profunds en les estructures socials que generen opressió."
(Ignacio Martín-Baró)

La salut comunitària es caracteritza per cinc pilars, que s'han anat transformant i adaptant segons contextos locals i les seves necessitats: enfocament en la comunitat, abordatge multisectorial, participació comunitària, models integrats i equips multidisciplinaris.

Maritza Montero (2002) destaca que aquesta disciplina no busca adaptar les persones a realitats opressives, sinó transformar l'entorn en funció dels seus interessos i necessitats. Sorgeix per superar el paradigma individualista i passiu, i es podria també traslladar a nivell macro.

Una perspectiva psicosocial implica:

- Reconèixer l'autonomia, la fortalesa i els sabers particulars i col·lectius de les persones afectades.
- Rebutjar la seva reducció a receptors passius d'ajuda.

- Transcendir l'àmbit subjectiu per tal d'abastar allò que és familiar, comunitari, històric i social.
- Afrontar les conseqüències traumàtiques de les violències.
- Despatologitzar les conseqüències psicològiques del dany i orientar-se cap a la seva reparació.
- Promoure el benestar mitjançant el reforç de les capacitats i estratègies d'afrontament (no "apoderament").
- Transformar les dinàmiques i estructures socials que han causat el dany.

No obstant això, qualsevol d'aquestes reaccions podria afectar la salut, i és important no minimitzar el seu impacte i abordar els seus efectes. Moltes vegades parlar i compartir el dolor no sols alleuja, sinó que pot tenir efecte reparador. Sabem que és difícil en determinats contextos trobar amb qui fer-ho, per això les xarxes comunitàries són fonamentals.

Si tens cap dubte o vols continuar la conversa, pots connectar amb Psicomigra o amb el SAiD a fi que trobem juntes la millor manera d'acompanyar-te.]

Des d'aquesta postura crítica, s'intenta desenvolupar un acompanyament creatiu i participatiu que contribueixi al manteniment i restabliment de la salut i el benestar mental, alhora que sensibilitzi i enforteixi tant les comunitats afectades com les no afectades.

Resiliència i transformació

Si bé la resiliència és un concepte que destaca els mecanismes individuals d'afrontament, no ha de convertir-se en una càrrega que responsabilitzi les persones de suportar vulneracions sense qüestionar les fonts del dany, i que generi així una font més d'ansietat.

Mai no és responsabilitat individual lluitar contra les dinàmiques estructurals del racisme; també és vàlid no voler o no poder fer-ho segons convencions externes.

Si has sofert o ets susceptible de sofrir racisme en qualsevol de les seves formes, és vàlid i usual sentir ràbia, tristesa, frustració, emocions explosives o deprimides, i fins i tot intentar ignorar-les. Són una reacció comprensible, o "una resposta normal a una situació anormal".

¹ Tot i que la frase reflecteix conceptes que Fanon va explorar en els seus estudis i se li atribueix, no es troba de manera literal en els seus escrits. És possible que provinguí d'interpretacions posteriors del seu treball.

Bibliografia i fonts:

- Fanon, F. (1952). *Piel negra, máscaras blancas*.
- Fanon, F. (1961). *Los condenados de la tierra*.
- Martín-Baró, I. (1986). *Hacia una psicología de la liberación*.
- Montero, M. (2002). *Teoría y práctica de la psicología comunitaria*.
- Montero, M. – Serrano García, I. (coord.) (2011). *Historias de la psicología comunitaria en América Latina. Participación y transformación*.
- Rivera Cusicanqui, S. (2010). *Sociología de la imagen. Miradas desde la historia andina*.
- León Sulca, V. (2024). *El trauma histórico de la colonización analizado desde el enfoque del Análisis Transaccional*. Revista Digital Bonding.
- Bravo, J., (2019). *Conceptos Básicos de Psicología Comunitaria. Desde la Acción Comunitaria al Cambio Social*.
- Organización Mundial de la Salud (OMS). (1948). *Constitución de la Organización Mundial de la Salud (OMS)*
- Organización Mundial de la Salud (OMS). (1985) *Intervención de la comunidad en el desarrollo sanitario*.

Altres autors de referència:

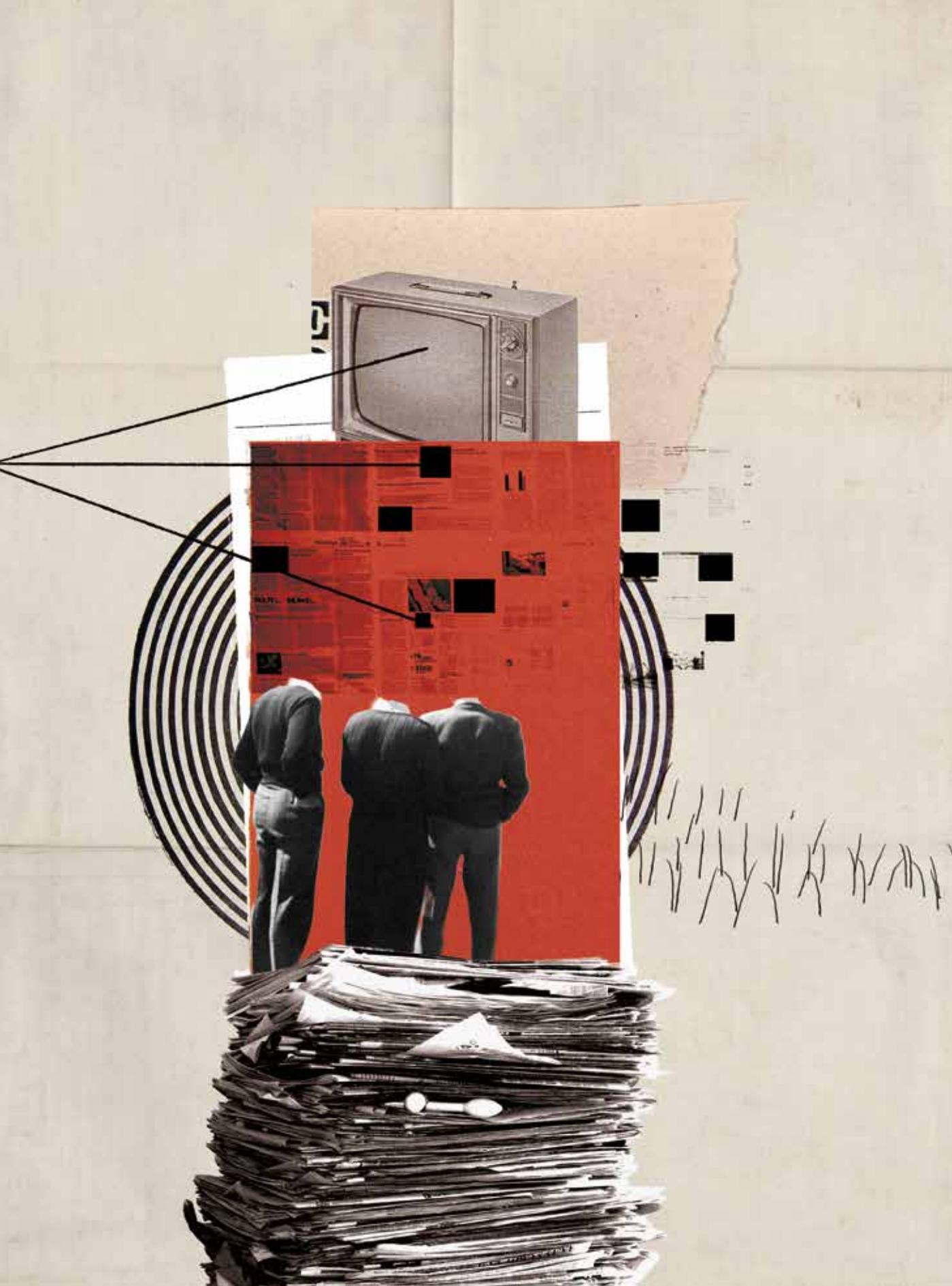
Orlando Fals Borda, Paulo Freire, Enrique Dussel, Boaventura de Sousa Santos, Ruth Frankenberg, Audre Lorde, Santiago Castro-Gómez, Ramón Grosfoguel.

Existiria el meu antiracisme si avui tanquessin les xarxes socials?

03.

— *Moha Gerehou*

Periodista i membre de Conciencia Afro

En el moment en què escric aquestes paraules soc a mig calendari d'aconseguir els bíblics 33 anys. Així que no amagaré les meves intencions: això em dona dret a usar analogies sobre aquell senyor de pell fosca, cabells llargs i nascut a Palestina que lluitava per la justícia social. Almenys fins que faci els 34.

Ha estat ara, en aquesta edat simbòlica, quan m'ha vingut al cap una pregunta que des de fa temps sento que ens ajudaria a posar en ordre les nostres prioritats i saber quin futur ens espera: existiria el meu antiracisme si avui tanquessin les xarxes socials?

Personalment, crec que sí, però no seria el mateix. Quan el 2016 vaig haver de passar per una sèrie d'incidents de racisme en l'antic Twitter, mai no vaig imaginar que, més enllà de l'impacte que tindria en la meua vida personal, aquest racisme desbocat tindria anys després les mateixes plataformes de xarxes socials com a aliades fermes, treballant activament i sense pudor en la seva causa.

Aquelles xarxes socials que un dia van ser un punt de trobada indispensable per a la primavera antiracista viscuda a Espanya des de 2015, i de la qual vaig formar part, avui han descobert la seva careta per mostrar una essència que sempre van tenir. Els messies de la tecnologia han emprès una resurrecció racista que, si bé no ens enxampa per sorpresa, ens ha trobat cansats, magolats i desarmats per plantejar una alternativa.

En aquests anys hem vist com són de fràgils les nostres vides i les nostres xarxes, quan se sostenen sobre les plataformes de xarxes socials. Però lluny de quedar-nos en el lament, cal respondre a la pregunta i aprofitar aquest coneixement comunitari per transformar les experiències del racisme en aprenentatges antiracistes. Aleshores, les propostes es multipliquen com a pans i peixos, però aquí vull incidir en dues d'elles.

En el meu procés de denúncia judicial -vuit anys i comptant- he comprovat de primera mà que requerim organitzacions antiracistes

de base fortes i econòmicament estables per suportar les investides del racisme i conservar prou energia per respirar i construir alternatives. Una de les grans victòries del racisme és el temps que ens roba, i això en les xarxes socials ho és tot. Crear estructures robustes que ens sostinguin davant el que succeeixi dins i fora de l'on line és més crucial que mai.

L'altra proposta va de prendre consciència del que són en realitat les xarxes socials. No són plataformes d'oci i intercanvi, sinó eines polítiques dissenyades expressament perquè guanyin els de sempre amb els discursos de sempre. Crec que hem de tenir això interioritzat, encara que triant bé quines batalles donar per no posar tots els ous en una cistella; que ja hem vist com funciona: basta un canvi opac d'algoritme per silenciar un genocidi en temps real.

Sobre la no dependència de l'antiracisme d'allò que succeeix a les xarxes socials reposa bona part del futur antiracista que construirem. Més val que, tot i que les xarxes socials cremin, tot allò de valuos que tinguem es trobi fora de perill, ben lluny. Allà es troben el present i el futur de diverses generacions.

366 DIES *del* SAiD

2024

366 dies del SAiD

12.710

Persones ateses
des del 1992

Des de 1992 hem acompanyat 12.710 persones afectades pel racisme.

El **Servei d'Atenció i Denúncia de SOS Racisme Catalunya (SAiD)** és un recurs gratuït i especialitzat que té com a propòsit principal brindar suport integral a persones o col·lectives que han sofert discriminació o violència racista en qualsevol de les seves formes a través d'un enfocament psicossocial i jurídic. A través d'aquest, que combina diverses modalitats d'acompanyament, treballem per garantir la restitució de drets, reparar el dany sofert i promoure canvis estructurals i socials mitjançant la denúncia i la transformació comunitària i política. Situem l'experiència de racisme tant en la seva manifestació quotidiana i particular, com en el context estructural, polític i social que el perpetua.

Així mateix, des de la nostra tasca d'incidència, busquem visibilitzar la responsabilitat que tant els perpetradors com les administracions públiques tenen a assegurar la garantia, compliment i respecte dels drets humans.

Abordem la nostra tasca reconeixent la multicausalitat de les violències i discriminacions racistes i no sols les seves conseqüències, evitant que les persones afectades siguin definides exclusivament per la seva condició de víctimes. Aquest tipus d'acompanyament implica que les persones integrin l'experiència de discriminació o violència dins d'un marc de reparació del dany, promovent la seva agència personal, col·lectiva, recursos i les seves pròpies estratègies d'afrontament i resistència. A més, en cada intervenció busquem motivar el desenvolupament de noves estratègies i recursos incorporant la xarxa

sociofamiliar i comunitària com un element essencial en el procés de reparació.

La nostra metodologia de treball és dinàmica i recursiva i permet ajustos continus segons les necessitats personals i contextuals que s'identifiquin. D'aquesta manera, també és possible replantejar-la per aconseguir els objectius perseguits, prioritzant el benestar i sentit de reparació de les persones ateses.

Lluny d'un enfocament assistencialista, el nostre acompanyament s'orienta cap a la reparació tant individual com col·lectiva, amb l'ànim d'enfortir les comunitats participants i promoure l'autogestió dels conflictes. És important també tenir en compte la prevenció de riscos psicossocials i la revictimització per part de les mateixes institucions de justícia i socials, mentre treballem per la no repetició i cap a l'erradicació del racisme en tots els àmbits.

Atès el caràcter col·lectiu de les violències racistes, el nostre acompanyament sovint s'estén també a famílies, cercles socials, grups de pertinença i comunitats, i aborda l'impacte ampli d'aquestes experiències. Alhora, reforcem la motivació de la participació activa de les persones en el seu propi procés, però també en la seva capacitat de transformar l'entorn a partir de la seva experiència.

Per tal de sostenir aquest enfocament centrat en les persones, és imprescindible atendre i entendre també les circumstàncies vitals específiques que puguin influir en la seva situació vital i d'elaboració de la violència. Per això posem especial dedicació en la coordinació efectiva amb recursos, serveis i

altres sistemes de suport tant formals com informals disponibles. Enguany, hem fet un especial esforç per incrementar els nostres recursos d'acompanyament psicosocial, moltes vegades necessari per suplir les mancances de les administracions públiques, entitats que actuen en el seu nom i altres organismes que haurien de garantir l'atenció en igualtat de condicions i oportunitats.

En aquest sentit, realitzem l'informe anual amb l'objectiu de recollir i analitzar cadascuna de les experiències que arriben al SAiD, a fi d'identificar patrons, dinàmiques i problemàtiques comunes i actuals. Per poder tenir un panorama el més complet possible, aquesta anàlisi es construeix a partir de les demandes rebudes, independentment de si conclouen o no en processos formals de denúncia o reparació, i posa també en relleu el factor de la infradenúncia. Aquesta metodologia ens permet comprendre les dinàmiques subjacents del racisme i com es manifesta a Catalunya, i treballar de manera més efectiva en la seva erradicació.

Aquest informe no sols analitza la realitat del racisme a Catalunya, sinó que també compleix una funció reparadora i transformadora. Cerca brindar reconeixement i validació a les experiències dels qui l'han sofert, contribuint així a la construcció d'una memòria antiracista. Al mateix temps, és una eina d'incidència que interpel·la tant a les institucions i administracions responsables com al conjunt de la societat, amb l'objectiu d'impulsar canvis estructurals i sostinguts en la garantia de drets i en l'erradicació de les múltiples formes de racisme que aquí es denuncien.

Des de **SOS Racisme Catalunya**, a través del Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD), reafirmem el nostre compromís amb la reparació del dany i la incidència política i social mitjançant l'atenció i la denúncia. Aquest compromís inclou la construcció de vincles perdurables que transcendeixin les experiències concretes denunciades, amb l'objectiu de continuar combatent les estructures de poder i privilegi que generen desigualtat i vulneren la dignitat, els drets i les oportunitats de les persones.

Atencions totals de 2024

01.

SOS Racisme Catalunya

B

366 dies del SAiD

Durant l'any 2024 hem atès un total de 647¹ situacions de racisme de més de 109 municipis diferents. Un total de 427 persones o grups de persones s'han acostat per primera vegada a SOS Racisme per denunciar-les.

Des del **Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD)** de **SOS Racisme Catalunya** les hem acompanyat en la seva denúncia, les hem brindat informació i assessorament o, després de la primera orientació, les hem derivat a altres serveis especialitzats en funció de cada necessitat. Dins d'aquestes **427** demandes d'atenció de persones que s'apropen per primera vegada, **316** han estat identificades com a constitutives de racisme i **105** han estat assumides com a casos nous.

Enguany presentem una nova categoria de casos que ascendeixen a **42**, i inclou aquells que per la situació excepcional de crisi de recursos no hem pogut assumir. No obstant això, els hem brindat un assessorament i seguiment més intensiu. Alhora, a partir d'aquests, s'han desenvolupat materials i models que faciliten l'autogestió dels casos.

Així, durant l'any 2024 hem gestionat un total de **367** processos de reparació; **105** assumits com a casos nous, **42** d'assessorament excepcional i **220** que corresponen a casos d'anys anteriors encara pendents de resolució.

Com cada any, hem de destacar que aquestes **647** situacions ateses poden ser patides per persones individuals, famílies, col·lectives, o de vegades no tenen un subjecte únic, sinó que representen un discurs d'odi que s'estén al col·lectiu, o fins i tot a la societat en general.

Per tant, l'any 2024 hem treballat acompanyant i representant 3672 persones, o grups de persones, en el seu procés de reparació davant d'una experiència racista.

Tot això en un context de crisi econòmica i tensió de recursos molt complicada per a l'entitat, durant la qual s'ha hagut de realitzar un cessament parcial de l'activitat durant 3 mesos, per poder acompanyar els casos assumits fins al moment, conservant la dedicació i la qualitat de sempre.

Sobre el total de les situacions de racisme identificades, en **211** no s'ha pogut continuar amb el seguiment o fer efectiva una denúncia formal per raons diferents. Entre aquestes situacions, analitzades en l'apartat dos, trobem:

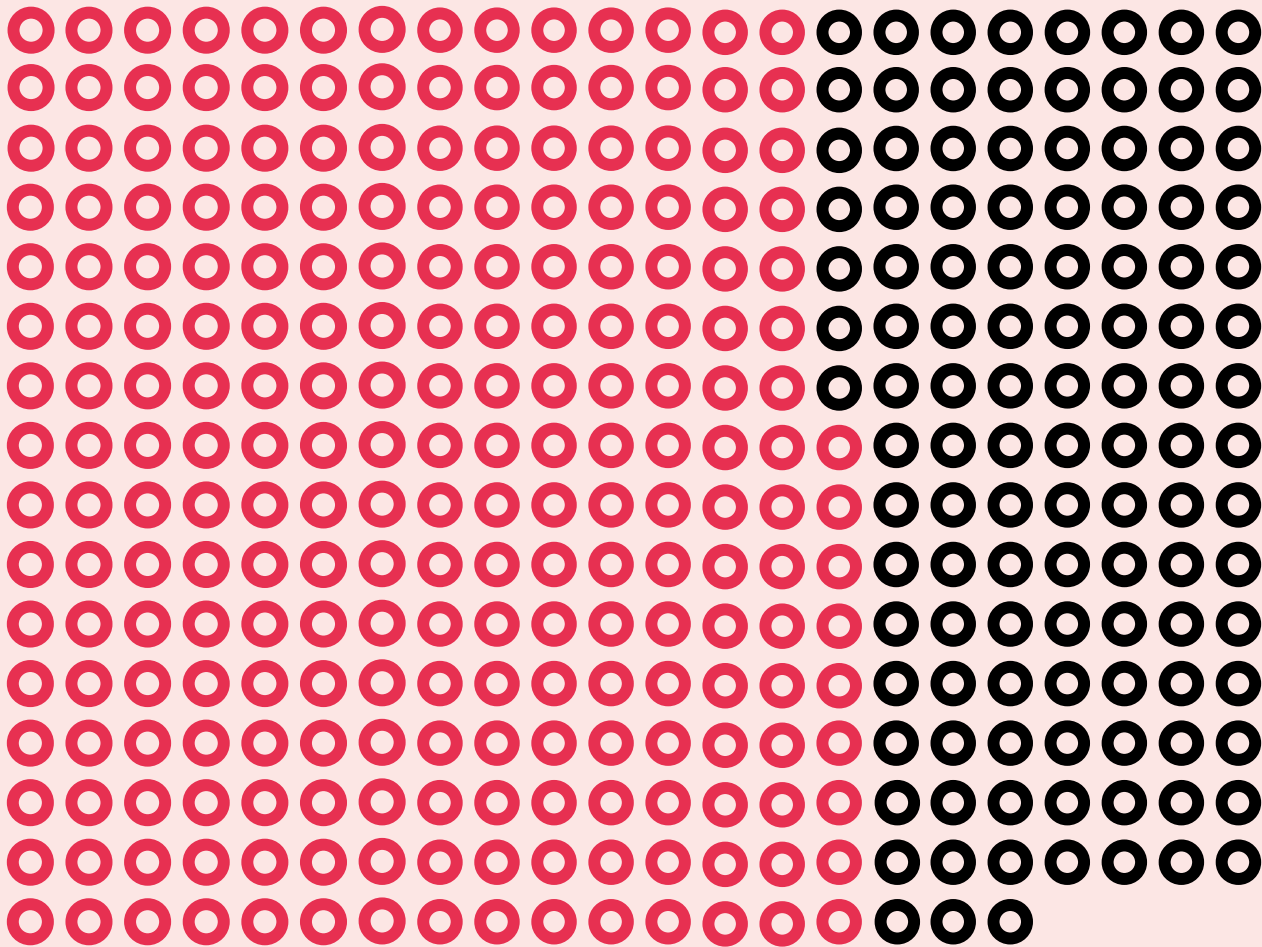
- que les persones han desistit del procés, ja sigui per la necessitat de prioritzar altres temes, desconfiança en les institucions i les eines o temor,
- que no es va acabar de concretar una entrevista o la persona viu en una altra comunitat autònoma,
- que no es pot dur a terme cap actuació,
- que només buscaven assessorament puntual o deixar constància del fet.

Destaquem també l'acompanyament d'algunes persones en l'autogestió del conflicte, la resolució del problema en l'assessorament inicial i l'augment de demandes per part de persones que han estat testimonis de casos en què no podem actuar per no poder localitzar la persona víctima. Sumem a aquestes situacions els **42** casos d'assessorament excepcional.

¹ Demandes d'atenció de persones que s'acosten per primera vegada, incloent-hi casos nous, més els casos gestionats oberts en anys anteriors encara pendents de resolució.

² Casos nous assumits, demandes amb assessorament excepcional i casos oberts en anys anteriors encara pendents de resolució.

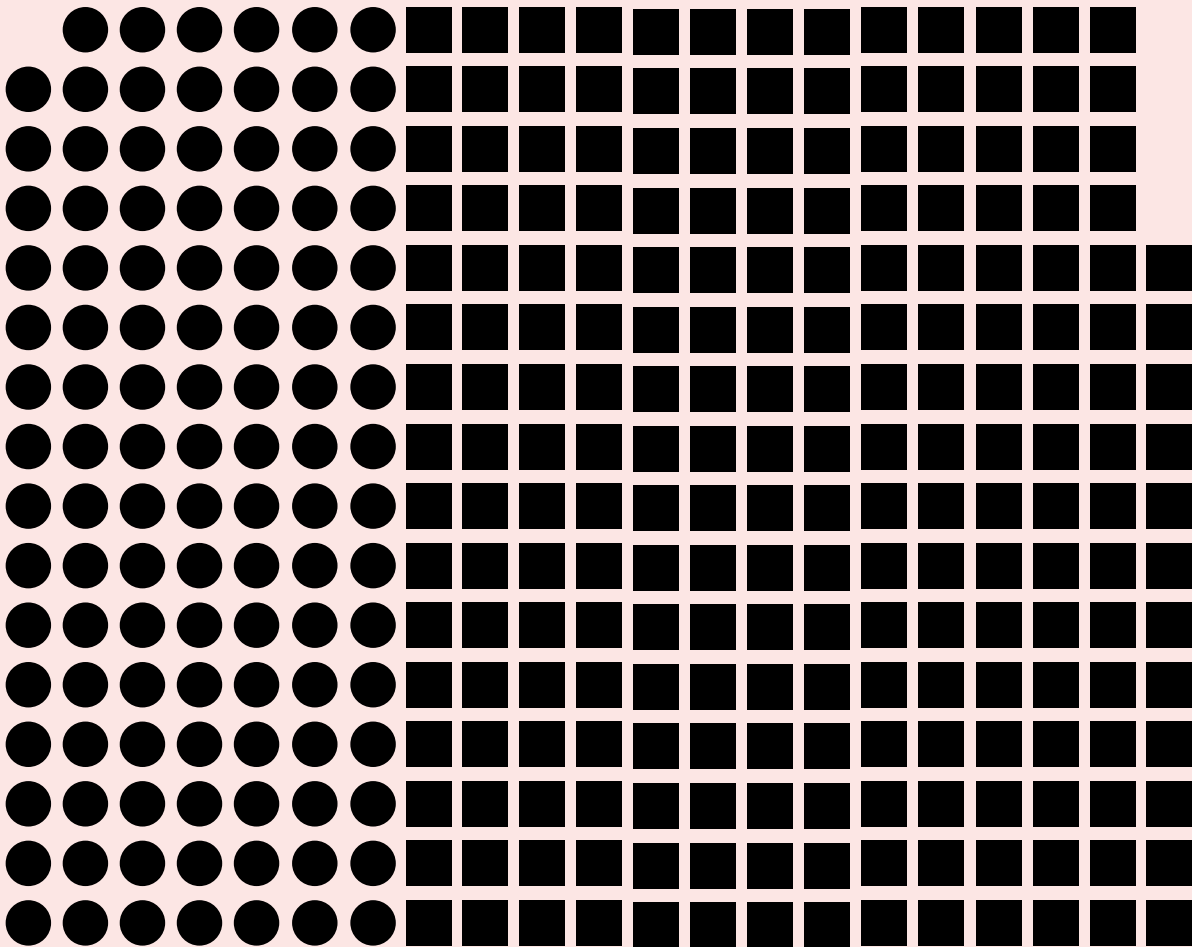
Figura 1.
Situacions ateses pel
SAiD durant 2024

366 dies del SAiD

● **111** Situacions noves
derivades
o no identificades
com racisme

■ **220** Casos de racisme d'anys
anteriors encara en gestió,
pendents de resolució

366 dies del SAID

Enguany la quantitat de situacions de racisme s'ha mantingut estable (amb una lleu baixada) com en els últims dos anys des que es va duplicar: va passar de menys de 185 anuals fins al 2020, a **més de 300** el 2021 i anys següents.

La proporció de situacions que no són identificades com a racisme, sinó que responen a una altra mena de demandes d'informació o assessorament, s'ha mantingut respecte de l'any anterior (26%). Continuem creient que responen tant a una saturació com a la falta d'informació de les administracions públiques, entitats i organismes responsables de brindar-la; es veu un augment considerable en el **37,4%** de demandes per assessorament d'estrangeria (25% al 2023), un **19,63%** sobre assessorament jurídic de persones migrants i racialitzades que no troben resposta en altres professionals o serveis, i un 10% sobre accés i exercici de drets socials.

Reafirmem que la mínima porció de casos detectats pel SAiD són prou mostra per retratar la ineficiència o falta de capacitat de les administracions, organismes públics i institucions també privades per garantir informació, atenció i drets al perfil de persones que atenem.

Això, a més d'identificar una necessitat de revisió i voluntat política urgent, deixa les entitats de la societat civil organitzada en una posició delicada quant a la precarització i tensió dels seus recursos, amb la pressió afegida de ser moltes vegades l'últim recurs de resposta, suport i acompanyament. Un exemple d'això és la situació que va travessar SOS Racisme Catalunya durant el 2024 i que ha pogut suportar –si bé encara no es troba en una posició segura– gràcies al suport de la societat civil i a l'esforç de les seves treballadores.

Durant l'any 2023 vam explicar que la sobrecàrrega i la incapacitat material de gestió ens va portar a haver de prendre la decisió de suspendre l'atenció per un període breu almenys 3 vegades durant l'any, i durant el 2024 ha succeït una cosa similar per períodes encara més prolongats.

L'estat del racisme a Catalunya és greu, i fer-li front no pot quedar només en mans de la societat civil.

Més del **30%** de les demandes noves han estat derivades a SOS Racisme o s'han realitzat per entitats (associacions, col·lectius, serveis públics i privats) o per persones particulars diferents de la víctima. Una vegada més, es reforça la idea que com n'és d'imprescindible el treball en xarxa i la seva importància en el camp divulgatiu i de sensibilització.

Però malgrat la quantitat de situacions de racisme identificades (**74%** de les demandes), la concreció de la denúncia continua sent baixa (**25%**). És a dir, que encara que es reporten moltes situacions de violència racista, ja sigui en forma de discriminació, agressió o discursos, només la minoria deriva en un procés de reparació del dany (ja sigui directe, administratiu, penal o altre). Enguany, el nombre de situacions de racisme identificades que han estat informades, encara que no denunciades per diferents motius, ascendeix a **211**, i representen més de la meitat del total.

Figura 2.
Caràcter de les situacions registrades al llarg de 2024
TOTAL d'atencions el 2024: 427

L'anàlisi del contingut de les demandes que no han derivat en un procés de denúncia, siguin o no situacions de racisme, ens suggereix que els tres àmbits en els quals es produeixen més vulneracions de drets són: en les relacions entre particulars (20,50%), en l'accés i gaudi de drets socials (18,01%), i en les actuacions dels cossos de seguretat pública (13,98%). Aquesta tendència es confirma amb l'anàlisi de les tipologies dels casos nous assumits pel servei el 2024.

La taula següent mostra les àrees temàtiques d'aquelles atencions que no han resultat en l'inici d'un procés de denúncia; tant les identificades com situacions de racisme com les que no han estat considerades com a tals (211 situacions de racisme i 111 situacions no identificades com a racisme).

Figura 3.

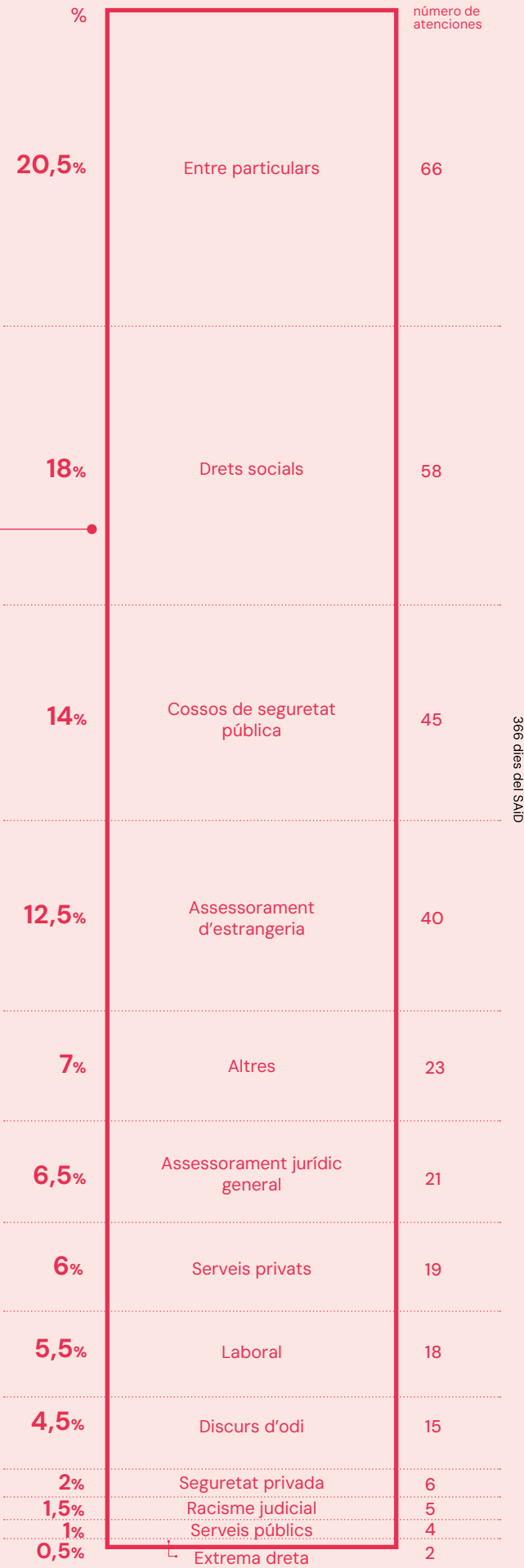
Temàtica de les situacions informades el 2024 (no denunciades)

TOTAL d'atencions de 2024 que no resulten en procés de denúncia: 322

Respecte dels casos gestionats oberts en anys anteriors, destaquem tres sentències fermes favorables en el reconeixement de la motivació racista en situacions d'agressions físiques i verbals. Dues d'elles per conformitat dels acusats, acceptant els fets i la pena. Si bé una de les agressions va ocórrer l'any 2023, i per tant ha estat un procés relativament àgil, l'altra es va desenvolupar després de 7 anys durant els quals la ferida va continuar oberta i generant impactes en tota una família i la seva comunitat.

La tercera sentència ferma, després de diferents recursos presentats per la defensa de l'acusat, fou sobre fets produïts l'any 2016.

A més, en la defensa de persones que han sofert racisme policial, hem obtingut dues sentències absolutòries d'acusacions infundades a joves d'origen magrebí que van ser denunciats per la seva aparença, sense cap indicati ni tan sols haver escoltat la seva versió dels fets.

Situacions de racisme identificades i registrades el 2024

Aquest apartat està dedicat a analitzar totes les situacions de racisme identificades al llarg de 2024. L'anàlisi de casos efectivament assumits i les vies d'intervenció per part del SAiD es presentaran en el capítol següent.

02.

B

El 2024 hem identificat i registrat 316 situacions de racisme.

En aquest apartat analitzem les situacions de racisme derivades de les **427** noves demandes que el servei ha tingut al llarg de 2024. Aquesta perspectiva d'anàlisi –incorporada a partir del 2015– ens permet tenir un panorama ampli de com es dona la violència racista a Catalunya i també de com es percep el nostre servei. A més, ens permet identificar mancances, fortaleces i oportunitats. Aquesta anàlisi no sols ens brinda una informació important sobre com s'expressa el racisme, sinó que també ens facilita la transmissió dels seus impactes d'una manera més transversal i estructural.

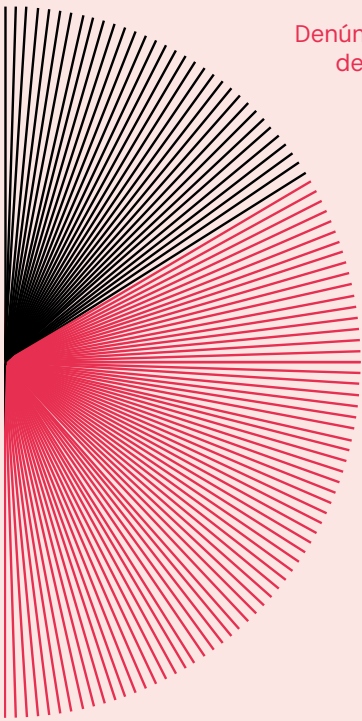
La incorporació de l'anàlisi d'aquestes situacions és també una manera de visibilitzar i reconèixer totes aquelles persones i col·lectius que, al llarg de l'any, comparteixen amb nosaltres les seves experiències i confien en el nostre servei, independentment de si decideixen o poden iniciar un procés formal de denúncia. Moltes d'aquestes persones busquen que la seva experiència de racisme no quedi invisibilitzada ni relegada a l'àmbit privat, ja que també reconeixen que el silenci pot perpetuar l'impacte emocional, social i col·lectiu de la discriminació. Des d'aquesta perspectiva, treballem per atendre la necessitat de validació, dignificació i transformació, i oferim acompanyaments que permetin resignificar aquestes vivències i reforçar o desenvolupar estratègies enfront de l'opressió racista.

És significatiu que, any rere any, aquest tipus de situacions representin més de la meitat del total. Això reflecteix no sols la percepció de les dificultats per aconseguir la reparació del dany, sinó també la manca de confiança en les vies i eines disponibles, una desconfiança que, a més, es confirma en la pràctica.

Si considerem els casos d'assessorament excepcional, les situacions de racisme denunciades han augmentat i, junt als casos assumits, han arribat a un 46%. Igualment, com és impossible predir en quina mesura aquestes persones haguessin continuat amb el procés si s'hagués prolongat en el temps, a fins pràctics i d'anàlisi comparativa continuarem considerant el percentatge segons els casos assumits (33%).

Per tant, la infradenúncia ha augmentat (67%) en relació a l'any 2023 (61%). Continuem manejant xifres alarmants, sense oblidar totes aquelles situacions que no arriben al servei per motius diferents. Enguany en particular, a més de les situacions que no hem tingut coneixement, notem un important ascens de les difoses a través de xarxes socials, mitjans o comunicacions informals.

Figura 4.1
Denúncia de les situacions de racisme registrades

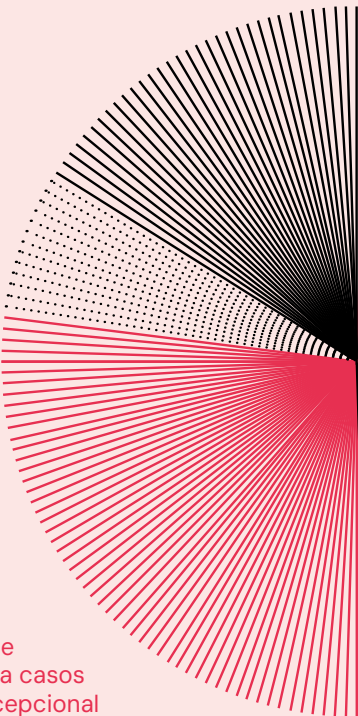
316 Total situacions de racisme

105 Casos nous oberts denunciats	33%
211 Situacions de racisme no denunciades	67%

316 Total situaciones de racismo

110 Casos nous oberts denunciats	33%
42 Situacions d'assessorament excepcional	13%
169 Situacions de racisme no denunciades	53%

Figura 4.2
Denúncia de les situacions de racisme registrades: categoria casos d'assessorament excepcional

Distribució per tipologies de les situacions de racisme

A continuació, analitzarem les **316 situacions de racisme** identificades segons la classificació de tipologies de casos.

Les més nombroses són les que es refereixen a **agressions i discriminacions entre particulars**, que representen el 28,80%, seguit per les **discriminacions en l'accés als drets socials**, que representen el 22,15%, i les **agressions i abusos per part de cossos de seguretat pública**, que representen el 16,46% del total de les situacions registrades.

En quart lloc, trobem el **discurs d'odi** en diversos canals (8,23%), molt a prop del **racisme en l'àmbit laboral** (7,59%) i de les **discriminacions en l'accés i prestació de serveis privats** (6,96%). La menor freqüència de comunicació al SAiD es dona quant a **agressions i abusos per part de la seguretat privada** (3,16%), les **discriminacions en l'accés i prestació de serveis públics** (1,58%), que no impliquen prestació de serveis englobats en la categoria de drets socials com a salut, educació, habitatge, serveis socials i altres.

En grau més baix i continuant la tendència d'anys anteriors, trobem les situacions d'**extrema dreta** (1,58%) i de **racisme judicial** (1,27%).

Aquesta distribució relativament constant quant a ordre de freqüència es repeteix des de 2018 sobre tot en el que es refereix a les 3 primeres tipologies. No obstant això, és de destacar el creixement de les agressions i discriminacions entre particulars en gairebé un 10%, mentre que els percentatges de drets socials i seguretat pública es mantenen relativament estables.

És notable també la baixada en la comunicació de vulneracions en serveis privats, sobre la qual no comptem amb prou arguments per explicar-la.

Com hem esmentat anteriorment, més del **30%** de les demandes noves han estat derivades a SOS Racisme o han estat realitzades per entitats (associacions, col·lectius, serveis públics i privats) o per persones particulars diferents de la víctima. El 14% per entitats (associacions, col·lectius, serveis públics i privats) i el 19% per una persona diferent de la víctima. És a dir, almenys 4 de cada 10 persones han arribat al SAiD acompanyades. Restant el 3% de les demandes que no apliquen a aquesta anàlisi i un 14% en què aquesta dada és desconeguda, podem afirmar que **només el 50% de les persones agredides realitza la denúncia per si mateixa**.

29%

Agresions i discriminacions entre particulars

22%

Discriminacions en l'accés als drets socials

16%

Agresions i abusos per part dels cossos de seguretat pública

8%

Discurs d'odi

7%

Discriminació laboral

7%

Discriminació als serveis privats

3%

Agresions i abusos per part de seguretat privada

2%

Extrema dreta

2%

Discriminació als serveis públics

1%

Racisme judicial

2%

Altres

Figura 5.
Situacions de racisme identificades el 2024 distribuïdes per tipologies

Quan el racisme no es denuncia: la infradenúncia i la invisibilització

Com es mostra en la figura 4, les situacions no denunciades han augmentat en comparació a l'any anterior, arribant a ser un 67% del total de les situacions de racisme identificades.

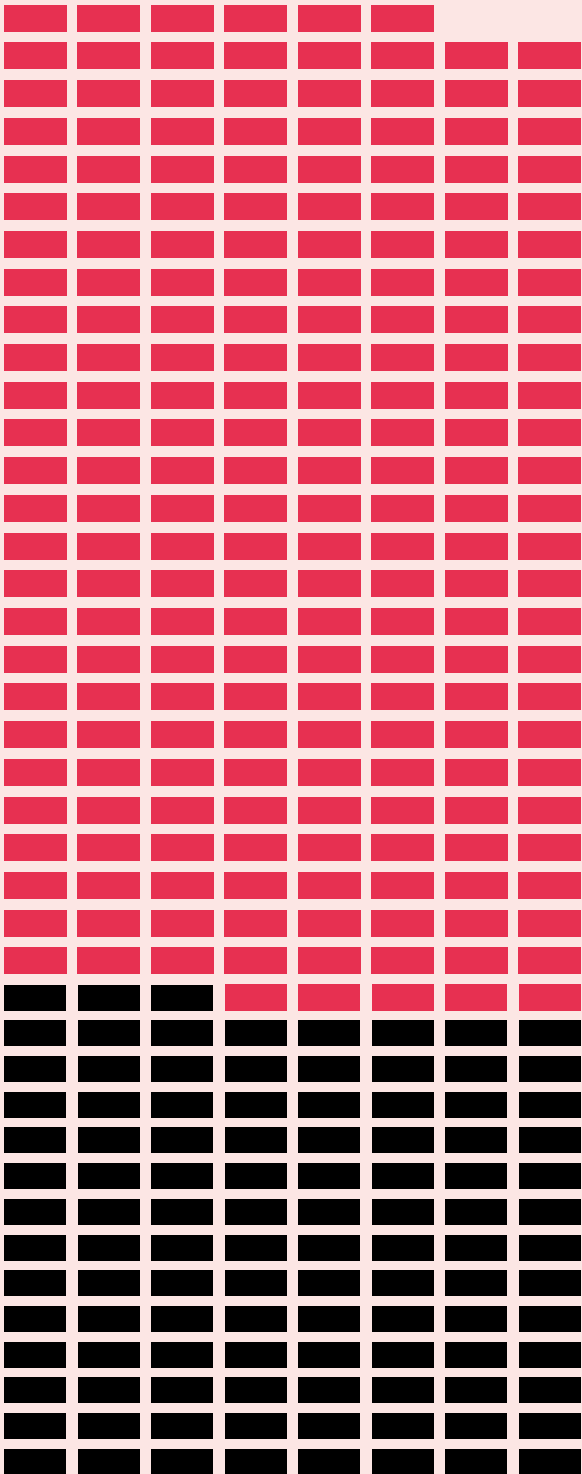
211

Situacions de racisme no denunciades
67% del total

105

Casos nous oberts denunciats
33% del total

Figura 6.1
Situacions de racisme identificades:
denunciades i no denunciades

366 dies del SAID

El següent quadre mostra la distribució per tipologies entre les situacions de racisme denunciades i les no denunciades i mostra el nivell de infradenúncia en cadascuna de les tipologies:

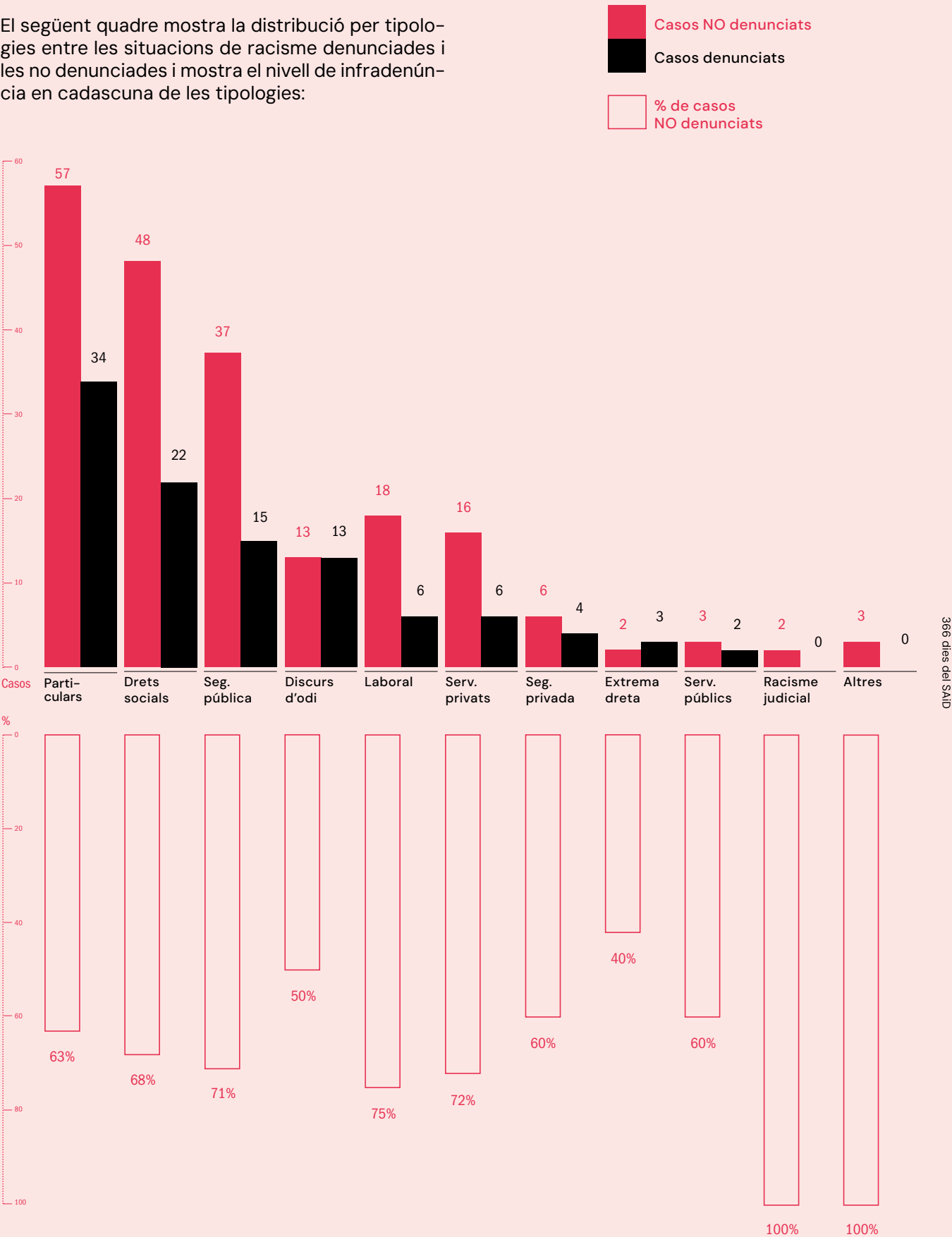

Figura 6.2
Situacions de racisme identificades:
denunciades i no denunciades

Com ja hem esmentat, la **tipologia d'agressions i discriminacions entre particulars** ha tingut una pujada notable: 91 enfront de 64 l'any 2023, i també quant a percentatge (28,80%) que significa un increment del 10%. D'aquestes agressions, 57 (62,64%) no han estat denunciades i només s'ha pogut iniciar un procés de reparació en el 37% dels casos (34). El percentatge d'infradenúncia en aquest cas augmenta lleument, però quant a casos, significa que 18 casos més que l'any anterior (39) s'han quedat sense poder començar un procés de reparació.

El nombre és alarmant, ja que supera considerablement les 83 situacions identificades el 2021, quan pel context de confinament van tenir un creixement rècord, que havia anat disminuint en els anys successius.

Així mateix, encara que el nombre total de les situacions registrades en el servei són més i el percentatge de denúncies efectives ha crescut significativament, **el percentatge d'infradenúncia també ha crescut.**

Com en anys anteriors, es podria explicar per l'autogestió del conflicte, per desconèixer els seus autors o per la normalització de la conducta discriminatòria, tot i que detectem que les situacions comunicades són més greus i amb un augment de les violències gratuïtes al carrer entre persones sense relació prèvia entre elles.

En un context d'augment dels discursos d'odi i atacs a la cohesió social, sumat a la manca d'eines per fer-los front i a la impunitat instal·lada, els motius per no denunciar es basen principalment en la desconfiança de les institucions i les vies d'abordatge disponibles. La falta de perspectiva de reparació i els processos en si mateixos són revictimitzants i deixen aquestes persones en un estat d'indefensió que es reforça pels atacs de gran part de l'opinió pública.

La segona categoria de situacions de racisme més comunicades al Servei d'Atenció i Denúncia de SOS Racisme és **l'accés i gaudi de drets socials**, que representa el 22,15% del total.

S'han identificat 70 vulneracions de dret en aquest àmbit, i més de la meitat (48) no han estat denunciades, la qual cosa suposa un 68,57%. Així, només en el 31,47% dels casos s'ha pogut iniciar un procés de reparació. En nombres absoluts han disminuït lleument, però el percentatge d'infradenúncia ha crescut: 68,57% enguany i 65% l'any 2023, quan aquesta tipologia va representar per primera vegada el percentatge més gran d'aquesta mena de situacions tant denunciades com no denunciades.

El nombre elevat de situacions identificades d'aquesta tipologia, juntament amb l'alt índex d'infradenúncia, posa de manifest una problemàtica especialment greu: en la majoria dels casos, l'agent discriminador, sigui per acció o omissió, correspon a institucions públiques com centres educatius, organismes autonòmics d'educació, salut, accés a l'habitatge, procediments d'estrangeria, gestió de l'empadronament, l'àmbit judicial i la prestació de serveis bàsics.

Quant a la prevalença, hi continua havent una majoria de demandes que corresponen a discriminacions en l'àmbit educatiu (27), en l'accés a l'habitatge (12) que l'anterior any havia disminuït, i en l'àmbit sanitari (10). Novament, es destaca que gran part d'aquestes discriminacions s'han comès contra menors d'edat o joves, també en l'àmbit sanitari.

Encara que aquest tipus de discriminacions són majoritàriament per incompliment de lleis o normatives vigents o de les obligacions de les administracions públiques, resulten sempre molt difícils de gestionar en positiu a causa de la falta de compromís i voluntat de resolució, i reben sovint respostes institucionals insatisfactòries que es tradueixen en inacció.

Aquesta situació reforça la desconfiança cap a les institucions i impacta de manera directa, moltes vegades causant seqüeles i danys irreversibles. A més, també perpetua desigualtats estructurals que afecten el benestar psicosocial i els drets fonamentals de les persones racialitzades no blanques, especialment les més vulnerabilitzades, alhora que genera un impacte col·lectiu que requereix una intervenció immediata i sostinguda.

SOS Racisme Catalunya no és l'única entitat o col·lectiva que denuncia aquest tipus de situacions i intenta, a més de suplir la figura de garant de drets, que les administracions compleixin amb les seves responsabilitats en l'execució i desenvolupament de normatives que protegeixin els drets socials. Així i tot, és insuficient l'abast de la societat civil i els seus recursos, i cada dia tenim notícia de casos greus que es podrien haver evitat amb la sola atenció a la necessitat en igualtat de tracte.

Quant a la **tipologia d'agressions i abusos perpetrats per membres dels cossos de seguretat pública**, del total de 52 situacions de racisme identificades el 2024 (que representen el 16,46% respecte del total), 37 no han estat denunciades. És a dir, el 71,15% de les situacions comunicades al SAiD en aquesta tipologia no han estat denunciades i només s'ha pogut obrir un procés de reparació en un 28,85% dels casos.

Per tant, **les agressions i abusos per part de les diferents policies posseeixen el nivell més alt d'infradenúncia de les tipologies més freqüents.**

Malgrat que en nombres absoluts és la xifra més baixa de situacions de racisme policial identificades en els últims 4 anys, **el percentatge d'infradenúncia s'ha incrementat més del 10% respecte a l'any 2023 (59%) i és el més gran dels últims 8 anys.** Aquesta dada torna a posar en relleu la tendència observada des de l'any 2020, en què els casos no denunciats van començar a superar el 55%.

Considerem la disminució de les situacions informades, i sobretot l'altíssim percentatge d'infradenúncia, com conseqüència del temor a possibles repercussions i de desconfiar que el sistema judicial, administratiu o intern garanteixi que els fets no quedin impunes.

Enguany no rebem tantes comunicacions per part de tercers, cosa que ens interpel·la a continuar treballant per visibilitzar que les aturades per perfil racial són una eina de criminalització de les persones racialitzades no blanques i la importància fonamental del rol dels testimonis per a la seva denúncia i erradicació. És important destacar el paper fonamental dels testimonis, especialment els que gaudeixen de privilegis en l'observació i denúncia de la perfilació racial com una pràctica policial il·legal. El seu testimoniatge i les imatges que puguin aportar són clau tant per evidenciar aquests abusos com per recolzar la defensa de la persona víctima, qui, en molts casos, a més és denunciada falsament.

Un any més, per tant, la perpetració d'agressions i discriminacions racistes per part dels cosos de seguretat pública es converteix en una de les principals fonts de violència racista comunicada al nostre servei i notablement invisibilitzada.

La resta de les tipologies representa cadascuna menys del 10% de les situacions totals, cosa que indica un altre gran canvi.

Quant a la tipologia de **situacions de discurs d'odi (8,23%), trobem 26 situacions informades, 50% de les quals han estat efectivament denunciades.** Una vegada més, els canals d'expressió de l'odi han estat mitjans de comunicació, xarxes socials, cartells en l'espai públic, *blackface* i altres caricaturitzaci-

ons racials³, publicitat d'empreses privades i públiques i, sobretot, discurs polític d'especial gravetat.

La tipologia de **discriminacions en l'àmbit laboral** presenta una tendència estable, amb 24 situacions totals (7,59%), de les quals en van ser denunciades formalment 6, cosa que significa el percentatge més alt d'infradenúncia. En aquest cas, la causa de no denunciar és principalment la desmotivació per factors diversos o la necessitat de prioritzar altres temes.

Recordem que aquesta tipologia reuneix situacions discriminatòries en l'exercici del treball, ja sigui en l'accés, durant el desenvolupament de la relació laboral o en l'aplicació de condicions diferencials per motius racistes. També inclou els casos en què durant l'exercici, el treballador s'enfronta a racisme per part de particulars clients o prestataris de servei. En cas que siguin companys de treball sense relació jeràrquica, el cas estaria definit com "entre particulars". D'aquesta última subtipologia, enguany comptem amb 13 situacions de racisme informades.

Cal destacar que, en relació amb els casos de discriminació laboral, des del SAiD representem i acompanyem en denúncies davant la Inspecció Laboral, o bé intervenim directament. No disposem de prou recursos per assumir la defensa en el jutjat social d'aquells assumptes de discriminació racista i vulneració de drets fonamentals en l'àmbit de la relació laboral, com per exemple acomiadaments, sancions, impagaments, riscos laborals, etc. No obstant això, davant aquestes situacions, sí que realitzem acompanyament psicosocial quan són a causa de vulneracions a la igualtat de tracte i no discriminació.

La **tipologia de discriminacions en l'accés i gaudi de serveis privats** compta amb 22 situacions noves de racisme registrades pel SAiD, que representen el 6,96% respecte del total de situacions de racisme identificades el 2024. D'aquestes, 18 no han estat denunciades. Això suposa que el 72,73% de les situacions comunicades en aquesta tipologia no han estat denunciades i només s'ha pogut acompanyar 6 casos en un procés de denúncia.

Aquests nombres són significativament menors als d'anys anteriors, ja que el 2021 comptem amb 37 situacions, 48 situacions el 2022 i 38 el 2023.

³ Caricaturització racial o '*racist impersonation*': imitacions despectives de qualsevol col·lectiu racial o ètnic que recorre a estereotips físics, culturals o lingüístics. Aquestes pràctiques deshumanitzen i perpetuen prejudicis, redueixen les persones a estereotips simplistes i racistes, i són formes de violència simbòlica que reforcen sistemes d'opressió.

El tipus d'establiments privats és variat; immobiliàries, bars, restaurants, discoteques i llocs d'oci (6), supermercats i botigues (9), transport (5). Aquí s'inclouen també les entitats bancàries (3) que, malgrat els esforços, continuen exercint discriminació sobretot en l'accés a comptes bàsics.

Malgrat que aquesta tipologia mostra una tendència decreixent, enguany la diferència és significativa, i l'índex d'infradenúncia té un creixement enorme. Destaquem això per dues qüestions fonamentals: d'una banda, el fet que no s'haurien de minimitzar aquestes situacions per donar-se en el marc d'un servei privat i d'alguna manera "opcional". Per l'altra, per tenir en compte que moltes vegades aquesta alternativa no és tal, ja que els seus serveis són clau per a l'accés a drets bàsics com els comptes bancaris, l'habitatge o la salut. La perfilació racial en establiments que tenen privatitzada la seguretat, vigilància o el control d'accés, també és un fenomen problemàtic, que impacta seriosament en les persones víctimes i reforça el discurs d'odi i discriminació a través de l'estigmatització.

Quant a la tipologia de **discriminacions i abusos per part d'agents de seguretat privada**, les dades continuen sent irregulars i no ens permeten distingir tendències. L'any 2024 **s'han registrat 10 casos, enfront dels 16 del 2023 i 20 del 2022. Se n'ha denunciat un 40%**, percentatge similar als tres anys anteriors.

Enguany hem registrat 5 casos de **racisme perperats per grups d'extrema dreta**, un augment considerable en comparació amb l'únic cas de 2023 i l'absència de registres en almenys els tres anys anteriors. Aquest fenomen es veu agreujat i retroalimentat per discursos d'odi que deshumanitzen les col·lectives discriminades, legitimen la violència contra elles i normalitzen i promouen actituds racistes, xenòfobes i discriminatòries en general. A més, aquesta narrativa fomenta la impunitat i reforça ideologies i arguments que justifiquen tant les agressions directes com les simbòliques.

En la tipologia de **discriminació en la prestació de serveis públics** s'han registrat també molts menys casos (5), que s'han denunciat en un 40% (2). També s'han registrat 4 situacions de racisme judicial en què es destaca l'àmbit de les custòdies de menors de pares immigrants, i la indefensió penal.

Motius per no continuar el procés de denúncia o reparació

7 de cada 10 situacions de racisme no es denuncien

Des de l'any 2020 detectem una tendència creixent en la infradenúncia del racisme que, des del primer informe fa 15 anys, ha estat sempre elevada i, des de l'any 2022, superior al 60%.

L'any 2024, el 67% de les situacions identificades però no denunciades continua evidenciant una situació molt greu; almenys 7 de cada 10 situacions de racisme no es denuncien⁴.

Aquestes dades, com sempre, continuen mostrant un índex molt baix de denúncia (33%) que té com a conseqüència un índex també elevat d'impunitat assegurada dels agents perpetradors d'aquests actes racistes en els quals no es formalitza un procés, ja siguin particulars, institucions, agents públics o privats

Figura 7.
Motius per no continuar el procés de denúncia o reparació

366 dies del SAID

4 Como hem explicat abans, en aquest any especialment crític a nivell de recursos, hem tractat 42 d'aquestes situacions com a demandes i, per les seves característiques, s'ha pres la decisió metodològica d'incloure-les com no denunciades.

Fora dels casos abordats com assessorament excepcional, trobem com a primera raó per no continuar el procés, quan la situació és identificada com a racisme, el motiu de no concretar una primera entrevista o establir el primer contacte (18%). Això es produeix quan algú es posa en contacte a través d'algun dels nostres canals, però després hi ha falta de resposta per continuar el procés de valoració del cas. És significatiu, perquè interpretem que s'han comunicat amb el SAiD en un moment d'extrema necessitat, però més tard per algun motiu es dilueix. Aquest motiu podria ser també la desconfiança, desmotivació, temor, o la necessitat de prioritzar altres situacions. També perquè són fets informats per un testimoni i no per la víctima directa.

Com destaquem en cada informe, tant en el cas de no concretar entrevista, com en la renúncia de la persona víctima, expliquem la situació en la immediatesa amb què les persones realitzen el primer contacte en una situació d'afectació, o bé per la necessitat d'una resposta a l'instant. Segurament, també algunes d'aquestes situacions responen a altres motius esmentats que anteriorment es nomenaven com a "desmotivació", encara que des de l'any 2022 es va decidir incloure-les en aquesta categoria per no comptar amb una verbalització expressa.

Quant a la resta de motius, excepte les sol·licituds que estan pendents de ser gestionades i les situacions de les quals no tenim prou informació per determinar-ho (altres), identifiquem:

- aquells casos en què els fets succeeixen fora del territori català i on no tenim competència per actuar, encara que brindem assessorament i derivació a actors locals;
- desig de deixar la situació registrada sense passar per un procés de denúncia o bé es vol informar per saber com actuar en un futur si es troba en una situació similar;
- aquelles situacions en què la persona rep contenció emocional, sobretot quan els fets acaben de passar, o quan es tracta de persones amb perfils psicosocials especialment vulnerabilitzats, i no poden o no volen continuar un procés de denúncia;
- aquelles situacions en què la persona ha autogestionat el conflicte i se sent satisfeta;
- i, finalment, aquelles situacions que no es poden denunciar des del servei perquè no hi ha actuació possible més que la contenció o derivació (per exemple, temes familiars

civils, laborals específics, quan no es pot identificar l'agressor, certs tipus de discurs d'odi no punibles i de racisme estructural). En alguns d'aquests casos, acabem incidint des d'altres àrees de l'entitat

És imprescindible poder comprendre el motiu que porta les persones víctimes de violència racista a denunciar tant com el que els porta a no fer-ho, per continuar delineant estratègies i línies d'acció que contribueixin a superar les qüestions estructurals que atempten contra la denúncia i transformar-les.

Com vam explicar en el nostre informe anterior, algunes d'aquestes qüestions sobre les quals estem treballant tant des del SAiD com des d'altres àrees de l'entitat són:

- el no reconeixement o inclusió de l'eix racista en les violències,
- la revictimització i qüestionament de les persones que les denuncien o verbalitzen,
- la falta de voluntat per acollir-les en tota la seva dimensió,
- la criminalització de les persones susceptibles de ser travessades pel racisme que les allunyen dels sistemes formals,
- les represàlies en forma de contradenúncia o possible afectació de la situació administrativa,
- la frustració percebuda,
- i les dilacions dels processos que generen impactes importants en la qualitat de vida de les persones i la seva salut mental.

És per això que en aquest apartat intentem aplicar una perspectiva que no culpabilitzi les persones que no denuncien ni posi sobre elles exigència, sense deixar de destacar que la denúncia en qualsevol de les seves formes és una eina fonamental per a la visibilització, la transformació i l'inici d'un camí cap a la reparació del dany. **En molts casos, poder fer valer els propis drets és també un privilegi i aquesta responsabilitat no hauria de recaure només en la persona víctima.**

Una altra dada que dona suport a aquesta afirmació és que només el 50% de les persones víctimes realitza la denúncia per si sola.

Les administracions, encara que també la societat civil, haurien de responsabilitzar-se d'aquells obstacles burocràtics, revictimització, temor, desconfiança, dilatació dels processos, racisme judicial, dany continuat durant anys, la deterioració de la qualitat de vida, la manca de les necessitats bàsiques o el judici social entre altres factors que contribueixen a la desigualtat de les persones, grups de persones o collectives víctimes de racisme.

Des del **Servei d'Atenció i Denúncia de SOS Racisme Catalunya** intentem, per política i convicció, brindar atenció i suport a totes les persones que ens contacten, ja sigui a través de la informació, derivació, cerca de recursos, contenció, assessorament (moltes vegades en tràmits administratius) o orientació sobre vies d'autogestió. Encara que hem de dir que aquesta voluntat, que també concebem com a responsabilitat, es veu cada vegada més afectada en la seva realització per la falta de recursos disponibles.

Mitjançant la constant cerca d'alternatives de gestió, aliances, dinàmiques, pràctiques i metodologies de cada situació –sobretot de racisme, però no només això– intentem aconseguir que les persones puguin prendre una decisió tan informada com sigui possible sobre com vol continuar el seu procés de restauració del dret vulnerat i reparació del dany, alhora de reforçar les seves estratègies d'afrontament.

Un any més volem posar al capdavant totes aquelles persones que acompanyen la lluita antiracista, sigui denunciant o no, i ens comprometem a consolidar-nos cada vegada més com un lloc segur per a elles, que pertany a totes.

Casos de racisme assumits el 2024

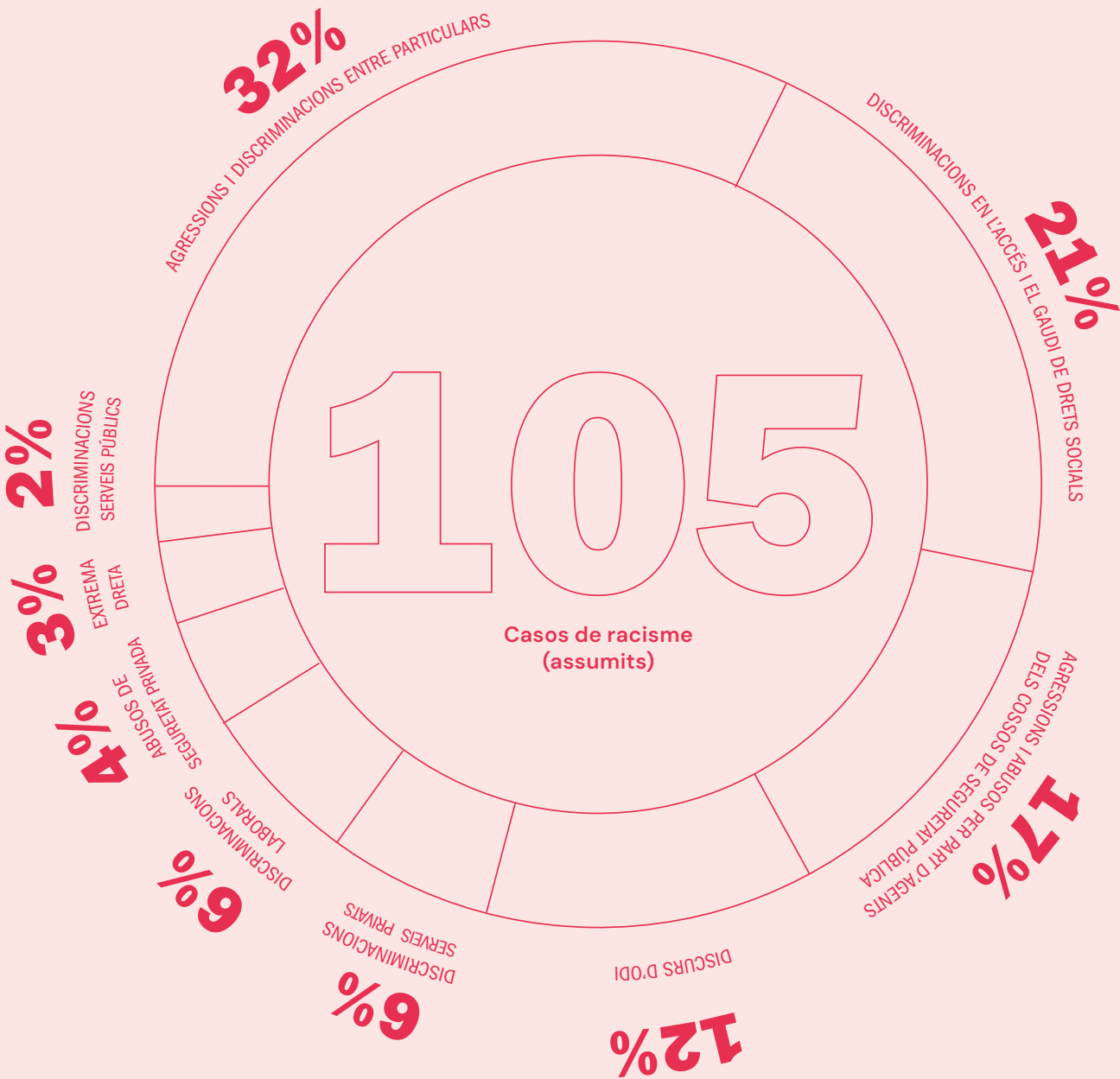
03.

B

L'any 2024 hem assumit
105 casos nous.

Aquests casos es distribueixen en 8 tipologies pròpies definides amb un propòsit pràctic i didàctic, en funció dels actors involucrats, els fets, l'espai on es produeix la violència i tenint en compte el seu eix fonamental.

És important assenyalar que una situació pot presentar múltiples tipologies que la defineixin. No obstant això, els resultats exposats a continuació es fonamenten en l'eix principal que articula tant la violència com la gestió viable del conflicte.

366 dies del SAID

Figura 8.
Casos nous de racisme de
2024. Total 105 casos

Enguany, la primera tipologia en nombre de casos assumits la formen les **discriminacions que es donen en l'àmbit entre particulars**, que correspon al 32%. És notable l'augment respecte a l'any anterior (19%), en què era la segona tipologia, però amb percentatge estable respecte d'altres anys. Aquest creixement de més del 10% implica que s'han assumit 34 casos del total de 57 situacions identificades.

Les violències racistes en què el perpetrador és una persona – sigui coneguda o no – que només té amb la víctima una relació d'igualtat, com la de veïnatge o de compartir un mateix espai en condicions equitatives, es continua situant entre les dues primeres tipologies més denunciades. Aquest fet confirma la tendència detectada des de 2018,enguany amb un creixement més que significatiu.

L'àmbit en què més s'ha donat aquest tipus d'agressions (39% del total d'aquesta tipologia) és l'espai públic, el carrer. En segon lloc, figuren les discriminacions i violències racistes entre veïns (30%), que fins ara eren les majoritàries.

L'abordatge d'aquesta mena de casos és sempre un dels més difícils de realitzar a causa de la falta d'eines efectives, una sobreexigència de proves que no respon a la casuística, la privacitat en què es desenvolupen quan són temes entre veïns, àmbit laboral, familiar o educatiu, i la dificultat d'identificació de l'agressor quan és en l'espai públic. A aquesta última tipologia, se suma en alguns casos l'acció ineficient dels cossos de seguretat.

Per això, com a professionals, intentem buscar alternatives més reparadores, provant i creant processos orientats a protegir multidimensionalment la persona afectada, enfront de la indefensió que genera la repetició en el temps d'aquesta mena de violències i el fet que sovint es minimitzin els seus impactes.

La segona tipologia en nombre de casos nous assumits, i, per tant, denunciats, és la que correspon a la **discriminació en l'accés i exercici dels drets socials**, que representa el 21% del total. Això suposa 22 casos assumits i 48 que no s'han arribat a denunciar i sumen un total de 70 situacions de racisme de les quals hem tingut coneixement, amb un percentatge d'infradenúncia del 68,57%.

El percentatge es manté respecte de l'any passat, en què per primera vegada va ser la tipologia amb més casos assumits i el màxim de situacions d'aquesta tipologia denunciades des que es realitza aquest informe. El registre d'aquesta mena de

casos identificats es va disparar el 2020, i des de llavors es manté entre els tres més denunciats.

Encara que resulti repetitiu, cal continuar denunciant la gravetat de l'accés diferenciat als recursos, ja que això impacta directament en l'accés i l'exercici de drets fonamentals davant necessitats bàsiques que la mateixa administració hauria de garantir.

Enguany, les subtipologies més denunciades són les que ocorren en l'àmbit escolar (38%), les que afecten els drets de la infància pel sol fet de ser persones menors d'edat (31%) i les de l'àmbit de la sanitat (25%). I, més enllà de l'àmbit en què es desenvolupen, en 15 de 22 casos (68%) la persona víctima és un menor d'edat.

Quant a les **discriminacions i abusos perpetrats per membres dels cossos de seguretat pública**, representen un 14% del total amb 15 casos i és la tercera tipologia més denunciada. En aquesta tipologia ens trobem, a més, amb 37 situacions de racisme que no s'han pogut denunciar, la qual cosa suma un total de 52.

La infradenúncia d'abusos perpetrats per membres de seguretat pública segueix una tendència similar a la d'anys anteriors, amb un lleu augment malgrat el seu baix percentatge. La reducció de 9 casos respecte a l'any anterior confirma que l'augment de denúncies en 2023 va ser excepcional.

En quart lloc, es destaca la tipologia del **discurs d'odi**, on es mantenen les xifres similars a les de l'any anterior; 13 casos nous que representen el 12%, enfront dels 14 (11%) casos nous del 2023, i en contrast amb els 4 casos (3,64%) de l'any 2022.

Del total dels casos de discurs d'odi, el 50% corresponen a discursos polítics i el 30% a violència cultural.

Enguany també hem decidit actuar d'ofici en 8 de les 13 situacions de discurs d'odi identificades, ja que considerem que tenen un gran impacte en les col·lectives agreujades i també són d'importància estratègica per impulsar la transformació; 3 de *blackface* en què denunciem 2 ajuntaments i un equipament públic per la Llei d'Igualtat de Tracte i No Discriminació de Catalunya, i 5 discursos polítics en diferents plataformes, dos d'ells per via penal.

Atès el context creixent d'aquesta mena de discursos i la seva major legitimitat, continuem treballant per reforçar eines de detecció i acció per a la denúncia, la gestió i la construcció de narratives alternatives.

En cinquè lloc, compartit, de les situacions de racisme més denunciades, trobem la **tipologia de discriminacions en l'accés i gaudi de serveis privats**; 6 casos que representen el 6% de tots els casos assumits durant l'any 2024. En aquesta tipologia és on veiem una disminució enorme de casos, ja que el 2023 van ser el 12% (16) de tots els casos assumits. Aquell any també s'havia registrat una disminució, però no tan significativa.

D'aquests 6 casos, el 50% ha estat de discriminació en el dret d'admissió a llocs d'oci.

També amb el 6% dels casos en què s'ha iniciat un procés de denúncia i reparació, que suposa 6 casos nous, es troben les **discriminacions en l'àmbit laboral**. Gairebé la meitat dels casos que en els anys 2023 i 2022.

La resta dels casos nous assumits es distribueixen entre les tipologies de **discriminacions i abusos perpetrats per agents de seguretat privada** amb 4 casos nous, **extrema dreta** amb 3 – de violència directa i de discurs polític – i **discriminacions en l'accés i exercici de prestacions de serveis públics** amb 2 casos nous.

Les vies d'intervenció en els casos nous

Aquest apartat té l'objectiu d'explicar tant quantitativament com qualitativament les vies d'intervenció, que, per a fins didàctics i comparatius, hem dividit en 5 categories i a través de les quals gestionem els casos que se'ns presenten.

També vol visibilitzar que acompanyem la cerca de reparació no sols des de la justícia "formal", sinó també des d'una perspectiva comunitària i social, promovent la transformació i les estratègies col·lectives de resistència per al canvi estructural.

El total de 105 casos assumits aquest any 2024 es distribueix en 3 tipus d'intervenció: intervenció directa per al 66%, via judicial per al 16%, i la via administrativa que inclou inspecció laboral (18%). No hi ha hagut cap cas d'intermediació i acompanyament en la mediació o en què no hàgim pogut intervenir per falta d'eines o competències.

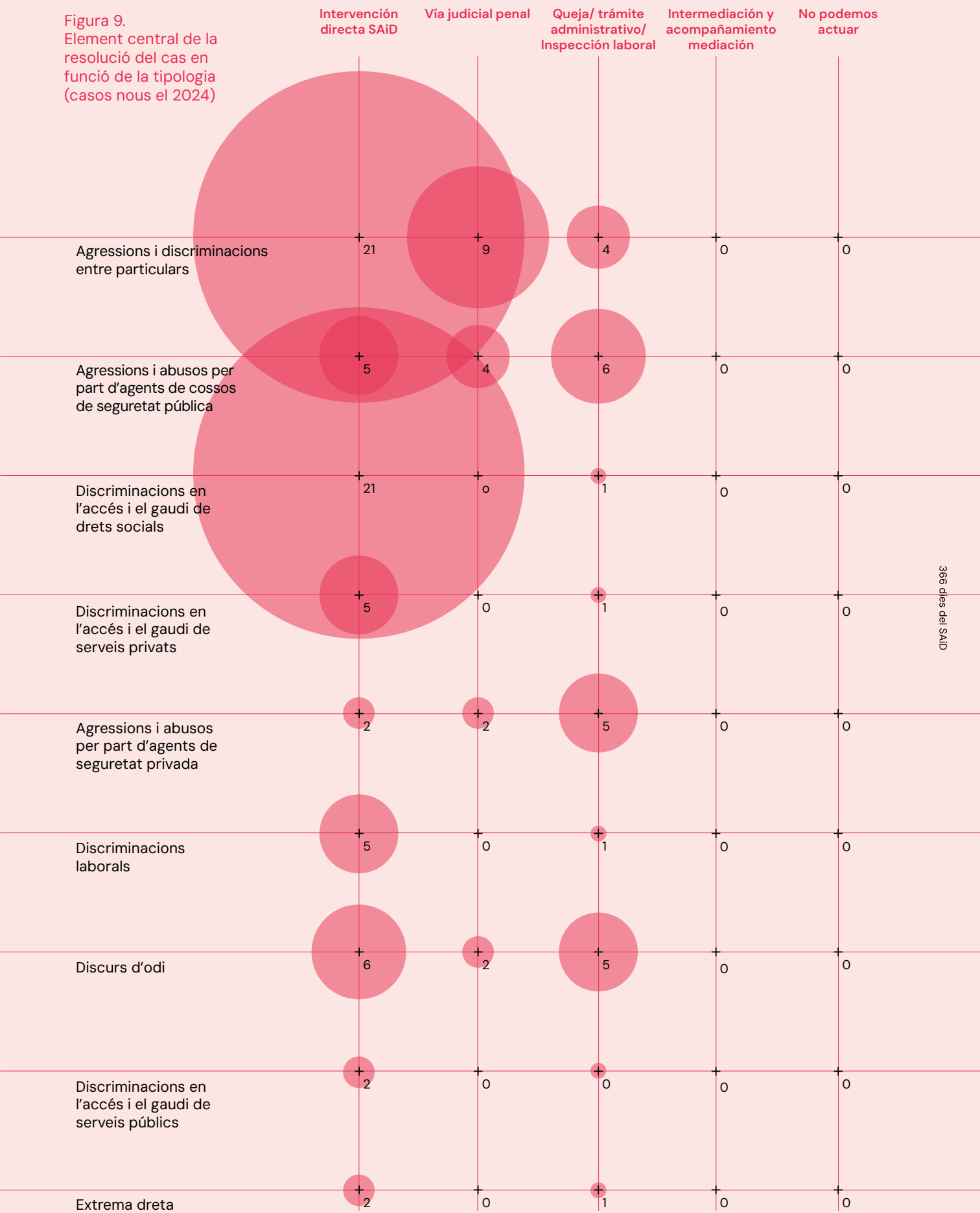
La tendència a prioritzar i aconseguir la reparació mitjançant el que anomenem **via d'intervenció directa** segueix en augment, amb un creixement de gairebé 10% respecte de l'any anterior. Es consolida aleshores com la via principal d'abordatge, ja que ha estat la majoritària durant els últims 5 anys i amb tendència creixent.

5 2022: 17,27%

Aquest informe no sols busca visibilitzar els casos de racisme recollits gràcies a les persones, famílies i col·lectives que s'han acostat al Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD) de SOS Racisme Catalunya, sinó també posar en evidència la magnitud del racisme estructural i quotidià que els registres oficials invisibilitzen.

Pretén no sols documentar la discriminació i la violència racista, sinó també nomenar, analitzar i denunciar els impactes individuals i col·lectius que aquestes violències generen en la vida de les persones racialitzades com no blanques i immigrants. I, sobretot, complir amb la demanda de transformació i reparació de les persones que venen a denunciar.

Figura 9.
Element central de la
resolució del cas en
funció de la tipologia
(casos nous el 2024)

366 dies del SAID

Encara que la via directa de metodologia pròpia requereix una dedicació de recursos més gran a causa de la complexitat de dissenyar una estratègia “a mida” per a cadascuna de les situacions particulars, és fonamental i també prioritària a causa del seu sentit restauratiu. D’una banda, perquè permet controlar millor el procés i la possible revictimització en el seu desenvolupament, i per l’altre, per cobrir la indefensió davant altres sistemes de justícia, la insuficiència d’eines per a la gestió del conflicte i la falta de reconeixement del racisme.

L’esforç i la dedicació de totes les treballadores de SOS Racisme Catalunya —més enllà de la feina del SAiD— han estat crucials per sostenir l’entitat i el seu compromís en l’atenció durant un any especialment crític. Un any marcat per dificultats econòmiques i en el qual s’han evidenciat més que mai la necessitat de comptar amb més recursos per poder continuar endavant, cobrir les necessitats d’atenció i disseny de l’estratègia d’acompanyament, la seva execució, pedagogia i mesurament de resultats.

Dins d’aquesta via s’inclou l’**acompanyament psicossocial de perspectiva comunitària** que consisteix tant en una intervenció en si mateixa, com en un recurs de suport per a la resta. És a dir, més enllà dels casos en què l’acompanyament psicossocial és l’estratègia principal, aquesta perspectiva també acompanya les altres vies d’intervenció, que són presents en totes les etapes dels processos i assistint de manera psicojurídica.

Enguany, i com a part de la direcció que el SAiD ha anat consolidant, s’han pogut incorporar nous recursos. Durant l’any 2024 i al tancament d’aquest informe, l’equip està format per un advocat, una advocada i criminòloga, i dues psicòlogues amb diferents funcions i rols.

A través de la via d’intervenció directa i els tipus de casos que abasta —principalment entre particulars i en l’àmbit dels drets socials, però també amb casos de seguretat pública— enguany hem aconseguit fer més trobades restauratives per compensar les deficiències de les vies d’intervenció formals.

Enfortir el treball amb les administracions també és fonamental, donat el seu paper com a perpetradores de discriminació. En molts casos, accedir-hi i promoure una gestió més acurada brinda a la persona víctima una major sensació de reparació, fins i tot quan no s’aconsegueixen resultats concrets.

Això també és rellevant en la intervenció en l’àmbit educatiu, en el qual hem acompanyat a famílies i hem posat a disposició el nostre assessorament per treballar de manera adequada el racisme, per afavorir el seu reconeixement i, en alguns casos, per sumar a l’equip de formació.

La **via penal** ha estat la intervenció principal en el 16% dels casos nous, percentatge que continua disminuint.

En alguns casos, s’ha donat la situació usual que els fets potencialment a denunciar, encara que reconeguts pel servei com a delictes, no compleixen els requisits de prova o forma imprescindibles per tal que una denúncia pugui continuar endavant. I en altres, després d’informar degudament la persona denunciant, s’ha optat per vies que s’han considerat més fermes per aconseguir una certa reparació del dany.

Malgrat que enguany hem tingut bones notícies amb sentències condemnatòries o absolutòries en casos de racisme institucional, totes s’han donat després d’un procés llarg, difícil, desgastant i injust per a la persona perjudicada. La llarga espera, freqüent en els processos penals, és un dels factors que més influeix en la revictimització, juntament amb la prejudicialitat institucional en la persecució de delictes d’odi i la negació del racisme intrínsec en les institucions. Segons l’informe “*Abordajes innovadores al problema del racismo en el campo jurídico. Nuevas articulaciones entre teoría y práctica*”⁶ editat per SOS Racisme Catalunya, els jutjats penals no faciliten el tracte humà que requereixen les persones afectades per racisme, cosa que implica una vulneració al dret de la dignitat. Aquesta anàlisi també assenyala que és habitual que després de l’experiència judicial, els afectats creguin que no tornarien a denunciar.

Com a resultat, una part immensa de la societat es troba en estat de total indefensió, sense perspectiva de voluntat política de reparació. Per això, continuem denunciant que el sistema penal és una de les principals fonts de revictimització per a aquells que pateixen violència racista, i en la seva majoria és incapaç de reparar el dany en aquesta mena de delictes.

En algunes ocasions, la resolució per via penal pot ser un fet exemplar i positiu contra la impunitat o la seva percepció quan s’obtenen resultats favorables com el reconeixement de la motivació del delicte per part d’un jutge, una compensació econòmica per responsabilitat civil, una ordre de res-

⁶ SOS Racisme Catalunya, 2024. Granados Lladós, J. “*Abordajes innovadores al problema del racismo en el campo jurídico. Nuevas articulaciones entre teoría y práctica*”. Barcelona. SOS Racisme Catalunya.

trició o condemnes com a presó. No obstant això, també pot tornar-se perillosa si legitima unes certes conductes quan el racisme no és condemnat.

Per la **via administrativa**, hem gestionat el 18% dels casos nous, percentatge igual al de l'any 2003 en què havia sofert una disminució.

Aquesta via es basa principalment en l'ús de la Llei 19/2020 d'Igualtat de Tracte i No Discriminació, que cobreix els àmbits de treball del SAiD i no sols contempla sancions, sinó que també afavoreix la realització de trobades restauratives i accés a acompanyament psicològic. Encara manca aconseguir que millorin els resultats, ja que, de les denúncies interposades en els anys 2023 i 2024, el 46% resulten arxivades perquè no es reconeix l'existència d'infracció.

Quant a la via **d'inspecció laboral**, la trobem encara massa lenta i que no ofereix resultats satisfactoris per a les persones víctimes. I la **inspecció educativa**, inefectiva per no considerar l'eix del racisme en la seva gestió. D'altra banda, trobem que les queixes realitzades davant l'Oficina de la No Discriminació de Barcelona, a la Unitat de Deontologia i Assumptes Interns (UDAI) i la de Mossos d'Esquadra (DAI) tenen resposta més ràpida i, per tant, faciliten el treball posterior amb les persones.

Les persones els casos de les quals s'han portat per aquestes vies en part se senten reparades, en conseqüència, en general són satisfactoris. Des del nostre punt de vista, es necessita de manera urgent esmenar qüestions que obstaculitzen com els terminis de prescripció, moltes vegades delimitats, i la falta de reparació en termes econòmics, materials o altres per part dels agressors. Com ja hem exposat, les compensacions no solen ser una motivació per denunciar, però haurien de tenir-se en compte per afavorir la igualtat per accedir-hi.

Més enllà de les vies concretes utilitzades per a l'abordatge del cas, també treballem en paral·lel per fer de l'acompanyament a través del SAiD una via de reparació en si mateixa. Com en molt pocs casos s'aconsegueix la restitució del dret vulnerat, o la reparació efectiva dels danys causats per la situació de violència racista, incloent-hi la revictimització al llarg del procés, continuem apostant per la intervenció restaurativa.

Cada any ens enfrontem a un sistema que continua mostrant dificultats i falta de voluntat política per reconèixer, legitimar i dimensionar el racisme com una problemàtica estructural. El racisme és una qüestió real i omnipresent que no sols impacta en aspectes bàsics de la vida quotidiana, sinó

que també és reproduït per les mateixes institucions responsables de garantir igualtat de drets i oportunitats.

Per això, per a SOS Racisme Catalunya és clau continuar assenyalant a través del nostre posicionament i la pràctica diària les mancances en la identificació del racisme i la ineficàcia en el seu abordatge, que no sols reforcen els seus impactes, sinó que perpetuen la seva existència i creixement. Per això l'única manera és implicar-nos en una lluita transformadora, reparadora i representativa al costat dels qui són susceptibles de viure racisme, amb l'objectiu d'aportar positivament al teixit comunitari, tot respectant i valorant les seves fortalles i sabers.

Perfil de les persones ateses

Situació administrativa

Respecte al perfil de persones víctimes dels casos nous atesos, el 2024 ens trobem amb un 38% de nacionalitat espanyola i un 32% de persones estrangeres en situació regular.

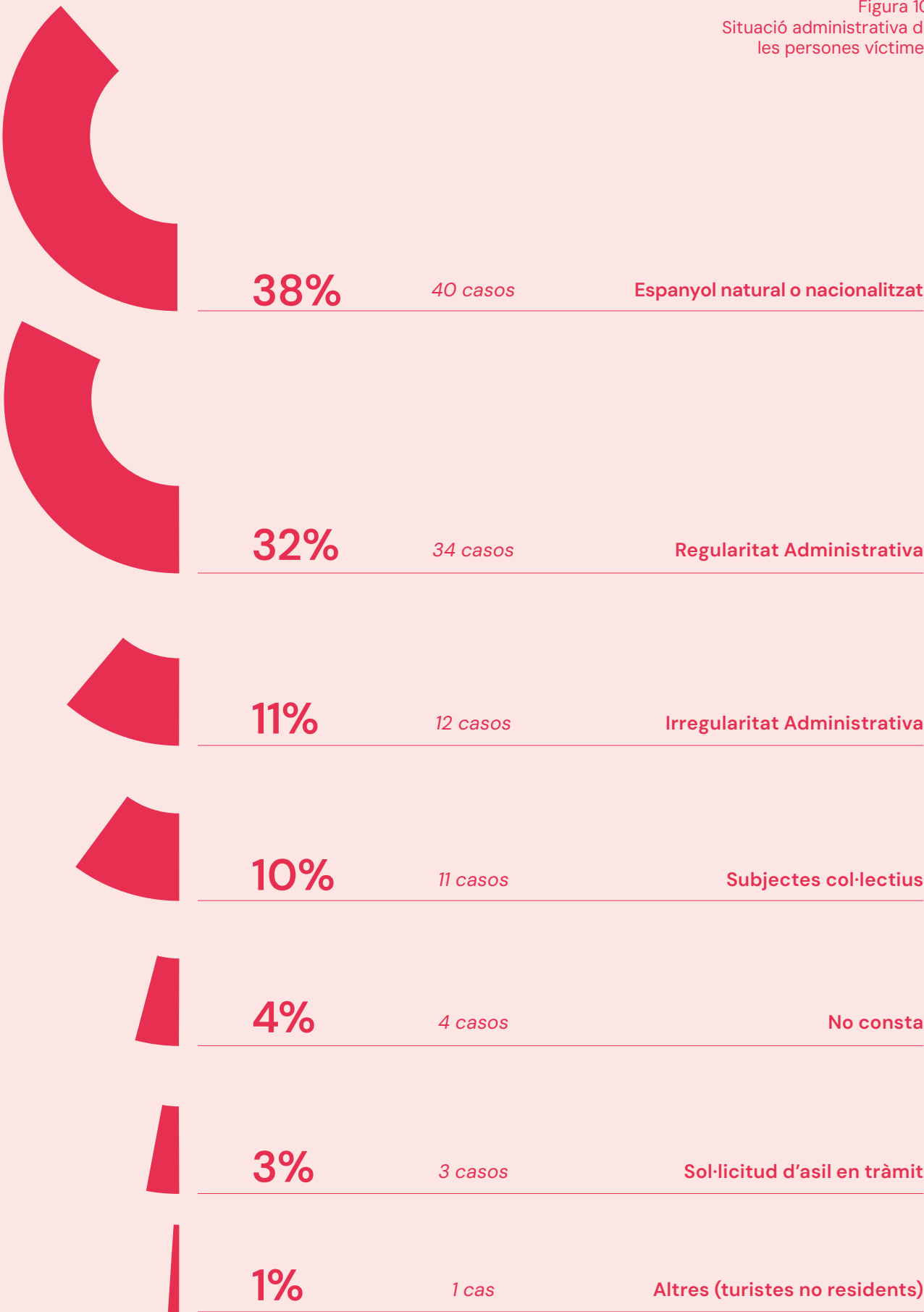
La xifra d'aquestes últimes ha disminuït considerablement (11%), fent que la nacionalitat espanyola torni a ser la primera després de 2 anys amb la tendència revertida. Igualment, les persones amb nacionalitat estrangera sumen el total de 44% de les persones o famílies víctimes, sense comptar els subjectes col·lectius (10% del total).

Del total de casos nous, un 87% es troben en situació de regularitat administrativa, amb un 52% d'espanyols i un 48% d'estrangers.

Com cada any, remarcuem la dada de la minoria de persones en situació d'irregularitat administrativa, que enguany representen l'11%. És un nombre que ha augmentat lleument al llarg dels anys, i enguany ha disminuït a penes.

Les vulneracions més freqüents en aquest grup són respecte a l'accés de drets socials, especialment en menors i en l'àmbit de l'educació i la sanitat, la qual cosa és especialment greu i vulnerabilitza encara més aquesta població.

Figura 10.
Situació administrativa de
les persones víctimes

366 dies del SAID

Gènere⁷

Figura 11.
Gènere de les
persones víctimes

Per tercer any consecutiu, les persones víctimes de-nunciants han estat majoritàriament dones (47%), encara que la xifra ha disminuït (52% al 2003). I les que responen al gènere masculí són el 42%.

Un 11% dels casos nous corresponen a subjectes col-lectius mixtos, i es relaciona directament amb la tipologia de discurs d'odi.

Durant aquest any hem continuat amb el reforç del treball per acostar-nos a persones amb altres identi-tats i expressions de gènere, encara que reconeixem no haver aconseguit l'objectiu. Continuem denunci-ant, no obstant això, que aquestes persones enfron-ten una vulnerabilització múltiple, ja que a més de les violències racistes, també són objecte de discrimina-cions basades en el gènere, la seva identitat, expres-sió o orientació sexual.

Aquestes interseccions amplifiquen les desigualtats i les exposicions a violències més crues i sistemàtiques, que afecten tant la seva seguretat com el seu ac-cés a drets fonamentals. Continuarem treballant des d'un enfocament interseccional que permeti abordar aquestes experiències de manera integral i equitativa.

Origen

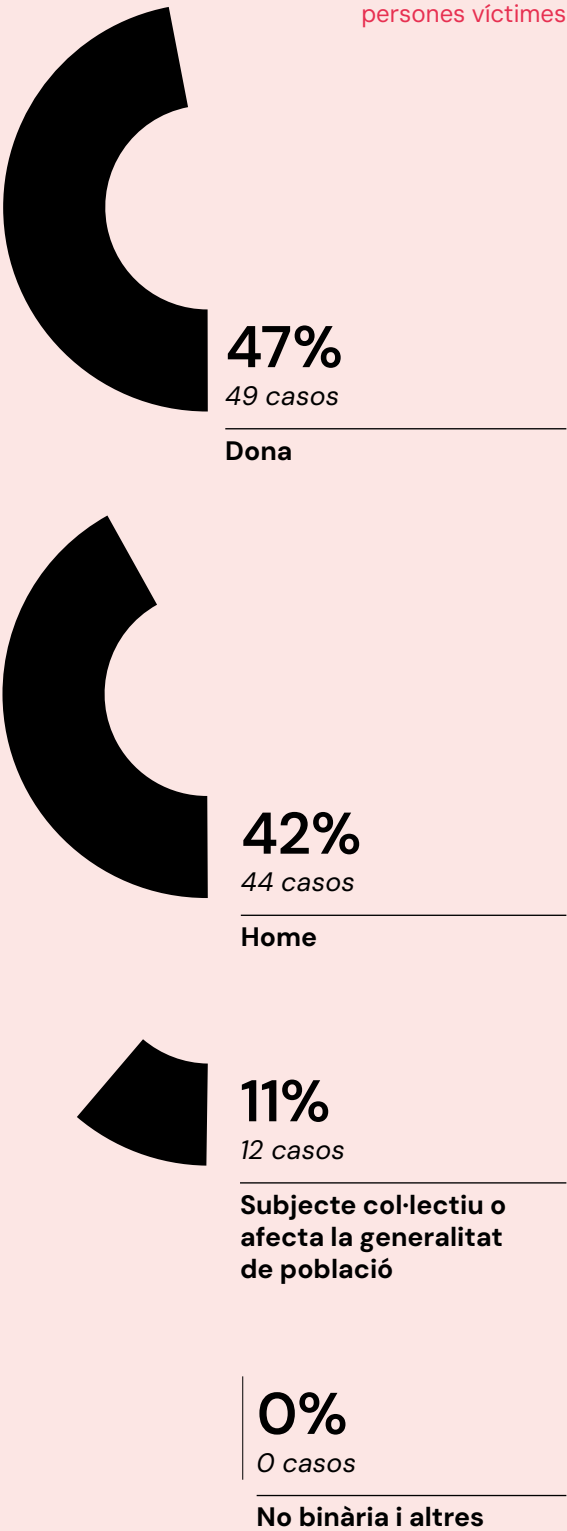
Enguany han denunciat persones de més de 25 naci-onalitats diferents. L'espanyola continua sent la més nombrosa (26%), encara que ha baixat gairebé un 10% respecte a l'any anterior.

Quant a l'origen de les persones víctimes dels casos nous assumits, es manté des del 2023 com a origen més freqüent el de persones amb arrels a Llatinoa-mèrica i el Carib (32%). El percentatge de persones amb orígens al Magreb, fins al 2022 grup majoritari, ha arribat al 28%. El perfil que ha disminuït significativa-ment és el de persones de les regions oriental, occi-dental, austral i central d'Àfrica; enguany representen un 13% quan l'anterior any suposaven un 23%.

Les persones asiàtiques representen un 2% del to-tal de casos assumits, percentatge que en general es manté.

Han disminuït també les persones d'origen europeu, que representen un 10% del total; 2 d'elles gitanes, i 2 amb origen en països d'Europa de l'Est.

Un 12% dels casos nous correspon a subjectes col-lectius de orígens diversos, i també es relaciona di-rectament amb la tipologia de discurs d'odi.

366 dies del SAID

7 El gènere s'ha establert per l'expressió de la per-sona. Les categories d'home i dona poden ser cons-tituïdes per persones CIS i trans, encara que gairebé íntegrament són les primeres.

Relats reals del 2024

04.

B

RACISME EN L'ESPORT

BLACKFACE

Les agressions i discriminacions racistes en l'àmbit de l'esport són un reflex de les violències que pateixen les persones racialitzades no blanques en la nostra societat. No podem caure en l'error de pensar que és un fenomen aïllat que ocorre a esportistes adults famosos en grans competicions. En altres lligues petites, unions amateurs o els espais esportius de menors també es dona aquesta violència, amb comportaments que van des de comentaris o burles, fins a agressions físiques. Aquests successos en la vida dels menors provoquen un impacte emocional, psicològic i social molt difícil de reparar.

El protagonista del primer cas que volem presentar és en Abbas, un jugador de futbol de 15 anys, nascut a Catalunya, però d'ascendència senegalesa. Va patir una agressió física i un linxament públic en mig d'un partit.

El seu cas ens va arribar perquè el vídeo que enregistrava la seva agressió es va fer viral en xarxes socials. En aquest vídeo es veia com l'Abbas era agredit físicament, primer per dos jugadors, i després perseguit per la grada de l'equip contrari. Era molt impactant veure com un grup de persones rabioses perseguien un jove només pel fet de ser negre. En aquest grup hi havia jugadors de l'equip contrari i els seus familiars, mentre que l'Abbas s'intentava protegir sol davant d'aquesta situació. Alguns companys de l'equip el van intentar ajudar, però les figures responsables del club de futbol no van protegir prou el seu benestar, ni el van assistir després dels fets de forma adequada.

Abans d'aquest episodi, l'Abbas era el porter del seu equip i gaudia jugant a futbol. Després dels fets, va deixar de jugar un temps, i ara, a poc a poc, intenta tornar a la normalitat, amb el suport de la seva família.

A Catalunya, la celebració de festes populars en molts municipis encara va acompanyada d'un marcat biaix racista. Concretament, la Cavalcada de Reis i el Carnestoltes són espais on es reproduïxen estereotips racistes i exotitzants contra grups determinats.

Sistemàticament, a Igualada i a Girona a la Cavalcada de Reis, per representar els personatges afrodescendents, com Baltasar i els seus patges i ajudants, els participants blancs es pinten la cara de negre, i representen altres característiques físiques com els llavis vermells i gruixuts i els cabells afro, a més de fer ús d'una vestimenta que caricaturitza els diferents grups d'origen afrodescendent. Això és el que es coneix com a *blackface*.

El *blackface* va sorgir en el context de procés de l'abolició de l'esclavitud als Estats Units, on comediants blancs, en festes i espectacles, ridiculitzaven persones negres, amb una representació grotesca de gestos i crits, mostrant el col·lectiu com infantil, simple, feliç, etc. Més enllà de la ridiculització, la representació suposava una alimentació de la supremacia blanca; per tant, era una eina de control racista social i polític.

L'Organització de les Nacions Unides ha reconegut en diverses ocasions que el *blackface* vulnera la dignitat de les persones afrodescendents, a més d'apel·lar al passat colonial i esclavista del Nord Global.

Tot i que ens consta que Igualada i Girona no són els únics municipis que reproduïxen aquesta pràctica, la grandària i el simbolisme identitari municipal que té aquesta celebració mereix una atenció especial. A més a més, l'any 2024, el Servei d'Atenció i Denúncia els ha denunciat administrativament, però l'òrgan sancionador no ha apreciat el racisme de la pràctica, i per tant ha quedat impune.

Des de SOS Racisme Catalunya continuem defensant que fer ús del *blackface* suposa una vulneració dels drets fonamentals de les persones representades. Alguns drets que es poden veure atacats són: la dignitat, l'honor, la igualtat de tracte, la no discriminació, el respecte a la diversitat i el lliure desenvolupament de les persones.

PA/MATERNITATS QÜESTIONADES

Les famílies migrades pateixen una sobrevigilància per part de Serveis Socials i la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència. Aquesta sobrevigilància descansa sobre prejudicis i biaixos racistes sobre la maternitat i paternitat d'aquestes persones, assumint la seva incapacitat per tenir cura dels seus fills.

En Mamadou i la seva família, provinents de Mali, van patir un seguiment per part de Serveis Socials perquè el centre escolar el va denunciar per sospitar que els càstigs d'en Mamadou cap al seu fill eren "massa durs", tot i que el menor mai va expressar aquesta realitat i, per tant, no tenien proves, i pel fet que el fill un dia va acudir a l'escola amb una sabatilla trencada.

Durant mesos, en Mamadou i la seva dona van ser qüestionats per com cuidaven als seus fills, es van sotmetre a nombroses entrevistes i cerques. Aquesta actuació implica una intromissió en la vida personal i familiar d'en Mamadou, només per l'assumpció de l'escola que les famílies malianes practiquen una educació massa rígida, en comparació a l'occidental, i la vinculació amb la manca de recursos econòmics.

L'expedient de Serveis Socials es van tancar per no detectar cap mena de risc per a la integritat dels fills d'en Mamadou.

La Jéssica i el seu marit, d'origen guatemalenc, van acudir al Servei d'Atenció i Denúncia perquè el seu fill de sis anys patia assetjament escolar racista des del curs anterior, i l'escola mai es va fer càrrec de la situació. Per la por que els causava la situació que vivia el seu fill van decidir que no continués en aquella escola i van sol·licitar un canvi de centre al Departament d'Educació i a l'Oficina Municipal d'Educació. Ambdós organismes van negar el canvi, i per por al dany que l'assetjament causava al menor van decidir que deixés d'anar a l'escola i continuar amb l'educació a la llar.

Tot i que la Jéssica va comunicar la situació de desescolarització a les administracions i el seu motiu, per tal d'accelerar el canvi de centre, es va obrir contra la família un expedient de risc per part de

la Direcció General de la Infància i l'Adolescència, amb la consegüent amenaça de separar la família dels seus fills per negligència.

Després de mesos d'entrevistes, visites a la llar, i múltiples qüestionaments, es va tancar l'expedient, per no detectar cap risc per als menors.

Els dos casos mostren el poder del sistema educatiu sobre les maternitats i paternitats migrants, i com els biaixos racistes i la manca de reconeixement i actuació davant del racisme activen sistemes administratius còmplices que intervenen, critiquen i qüestionen la capacitat de criança i cura d'aquestes famílies. Sempre amb el poder de retirada dels fills.

SOS RACISME
PER LA IGUALTAT DE DRETS

Informe 2024